

AVRUPA BİRLİĞİ YAPAY ZEKÂ YASASI: 2018-2024 AVRUPA KOMİSYONU TEKLİFLERİNDE DEMOKRASİNİN YERİ

Tuğba YOLCU*
Yasemin GÜLBAHAR**
Araştırma Makalesi

Öz

Yapay zekânın gelişimiyle birlikte farklı alanlarda kullanımı, yapay zekâya dair tartışmaları da beraberinde getirmiştir. Özellikle insanları gerçekçi derecede taklit edebilme yeteneği ile birlikte, yapay zekâ eğlence aracı olmaktan öteye geçmiştir. Bir taraftan ulusal siyaset diğer taraftan uluslararası siyasette kullanımı yapay zekânın kaos yaratabilme potansiyelini de ortaya çıkarmıştır. Yapay zekâya yönelik olarak bu durumun ortaya çıkarılması ve bu konu üzerine çalışmalar yapması Avrupa Birliği'ni (AB) bu konuda lider konuma getirmiştir. AB Yapay Zekâ Yasası için 2018 yılından bu yana çalışmalar yürütmüş ve bu çalışmaları öncelikle AB vatandaşlarının yararına kullanılacak şekilde yapay zekânın gelişmesini desteklemiştir. Fakat yapay zekânın "insan haklarına" yönelik oluşturduğu tehditler nedeniyle var olan yapay zekâ uygulamalarının kötü niyetli kullanımını engellemek ve gelişecek olan yapay zekâ uygulamalarının "insan haklarına" zarar vermesini önlemek adına AB Yapay Zekâ Yasası ortaya çıkmıştır. Bu çalışmada, 2018-2024 yılları arasında yasa ile ilgili Avrupa Komisyonu'nun Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi'nden gelen geri bildirimler üzerine oluşturduğu teklifler incelenmiştir. Bu incelemede Hammersley ve Atkinson'un (2007) etnografik belge inceleme yaklaşımından faydalanılmıştır. Bu teklifler "demokrasi", "seçimler", "etik" anahtar kavramları taratılarak incelenmeye alınmıştır. Bu sayede AB'nin yasa oluşturma sürecinde yapay zekâ ve demokrasi ilişkisini nasıl yorumladığı açıklanmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Avrupa Birliği, Avrupa Komisyonu, Demokrasi, Yapay zekâ

* Prof. Dr., Tarsus Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, e-posta: tugbayolcu@tarsus.edu.tr, ORCID: 0000-0002-7131-7545.

** Doktora Öğrencisi, Tarsus Üniversitesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, e-posta: 220926004@tarsus.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5370-2546.
Gönderilme Tarihi: 12 Mayıs 2024, Kabul Tarihi: 16 Kasım 2024

European Union Artificial Intelligence Law: the Role of Democracy in the 2018-2024 European Commission Proposals

Abstract

With the development of artificial intelligence (AI), its application across various fields has sparked widespread discussions. Particularly with its ability to realistically imitate human behaviors, AI has transcended its role as a mere entertainment tool. Its use in national and international politics has highlighted the AI's potential to cause disruption. This growing concern over AI's impact has prompted the European Union (EU) to lead in addressing the issue. The EU has been working on the Artificial Intelligence Law since 2018 and has supported the development of artificial intelligence, primarily for the benefit of EU citizens. However, due to the potential threats AI poses to human rights, this legislation has been designed to prevent the malicious use of current AI technologies and to safeguard against future applications that could harm human rights. This study analyzes the European Commission's proposals for the AI Law from 2018 to 2024, incorporating feedback from the European Parliament and the European Council. The analysis follows Hammersley and Atkinson's (2007) ethnographic document analysis approach. The proposals are examined through key concepts such as "democracy," "elections," and "ethics." The goal is to explore how the EU frames the relationship between artificial intelligence and democracy within the law-making process.

Keywords: *Artificial Intelligence, Democracy, European Union, European Commission*

Giriş

Demokrasi ile yönetilen ülkelerde temsilî demokrasinin gereği olarak bir vatandaşın sahip olduğu en önemli siyasi faaliyet seçimlere giderek oy kullanmaktır. Günümüzde oy kullanmak, bir vatandaşın özgür düşüncelerini sandığa yansıtması anlamına gelse de düşüncelerin bilgi kirliliğine maruz kalması veya manipüle edilmesi olasılığı bulunmaktadır. Bu bilgi kirliliği *web 2.0* teknolojilerinin dünyayı bir teknoloji aracına sığdırması ile evrensel bir boyut kazanmıştır. Doğrudan bir insanın hatta bir devletin dahi hedef alınabildiği manipülatif haberlerin yayılması normalleşmiştir.

Yapay zekâ teknolojilerinin gelişimi, örneğin *deepfake* ve veri madenciliği gibi, yöneten ve yönetilen arasındaki mesafeyi daraltırken, bu gruplar karşılıklı olarak birbirlerini manipüle eden yaklaşımlar sergilemektedir. Özellikle seçim dönemlerinde sıkça rastlanılan yanıltıcı haberler veya bireylerin görüş ve düşüncelerini değiştirilmesi amaç edilerek tasarlanan kişiselleştirilmiş reklamlar, internete erişimi olan her bölge için

tehdit unsuru hâline gelmiştir. Bu sebeple birçok ülke bilgi kirliliğine karşı önleyici mekanizmalar geliştirmeye çabalamaktadır.

Çalışmada ilk aşamada dört dönemden oluşan ve hâlen gelişmekte olan web teknolojilerinin siyaseti nasıl yönlendirdiği ele alınmaktadır. Değerlendirme kapsamında yapay zekâ ve uygulamalarının demokrasi üzerindeki etkileri somut örnekler üzerinden incelenmiştir. Çalışmanın temel araştırma sorusu veya problemi “*Yapay zekâ uygulamaları neticesinde ortaya çıkan demokrasi açıkları için Avrupa Komisyonu nasıl tanımlamalarda bulunmuş ve ne tür önlemler almıştır?*” şeklindedir. Bu temel problemden yola çıkılarak, çalışma kapsamında, 2024 yılının Mart ayında dünyanın ilk Yapay Zekâ Yasası’nı tasarlayarak kabul eden Avrupa Birliği’nin (AB) konuya bakış açısı değerlendirmeye alınmıştır. Değerlendirmede çalışmanın temel veri kaynağı olarak Avrupa Parlamentosu ve Avrupa Konseyi’nin de istekleri üzerine Avrupa Komisyonu’nun yayınladığı teklifler ele alınmıştır. AB Yapay Zekâ Yasası süreci “Avrupa İçin Yapay Zekâ (2018)” başlıklı teklif ile başlamıştır. Bu süreçte Avrupa Komisyonu tarafından birçok belge yayınlanmıştır. Bu çalışmadaki belgeler “demokrasi”, “seçim”, “etik” kavramları üzerinden taratılacağı için yasanın hazırlık sürecinde ortaya çıkan ve çalışmayı ilgilendiren belgelere de erişim sağlanmış; erişim sağlanan tüm bu belgeler Hammersley ve Atkinson’un etnografik belge inceleme yaklaşımından faydalanılarak incelemeye alınmıştır.

Literatürde yapay zekâ ve siyaset bağlamında farklı çalışmalar mevcuttur. Çalışmalar dijitalleşmenin ortaya çıkardığı değişim üzerine yoğunlaşmaktadır. Örneğin, “Predicting Elections with Big Data”¹ başlıklı çalışmalarda, büyük veri analizi ile seçim sonuçlarının tahmin edilmesi ele alınmaktadır. Yapay zekâ ve etik arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalarda ise genellikle yapay zekânın yol açabileceği etik problemler² ile yapay zekâ etiğine yönelik kılavuzlar incelemeye alınmıştır³. Yapay Zekâ Yasası’na

¹ Bkz. “Big data and election prediction: analysing online information seeking during the European Parliament elections” Erişim adresi: <https://www.oii.ox.ac.uk/research/projects/big-data-and-election-prediction/#about>

² Bkz. Keng Siau, and Weiyu Wang, “Artificial intelligence (ai) ethics”, *Journal of Database Management*, 2020 (2), 31:74-87. <https://doi.org/10.4018/jdm.2020040105>

³ Bkz. Tihilo Hagendorff, “The Ethics of AI Ethics: An Evaluation of Guidelines”. *Minds & Machines* 30, 99–120 (2020). <https://doi.org/10.1007/s11023-020-09517-8>; Blair Attard-Frost, Andrés De los Ríos & Deneille R. Walters, “The ethics of AI business practices: a review of 47

yönelik yapılan çalışmalarda ise yasa belirli bir perspektiften incelemeye alınmıştır. Örneğin Cancela-Outeda tarafından yapılan bir çalışmada yapay zekâ konusu, iş birlikçi yönetim çerçevesinden değerlendirilmiştir⁴. Türkiye’de yapılan çalışmalarda ise Yapay Zekâ Yasası hukuki bir çerçeveden ele alınmıştır⁵.

Ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde Yapay Zekâ Yasası çerçevesinde demokrasi, seçimler ve etik konusuna belirli bir yöntem dâhilinde yaklaşılacak bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu itibarla çalışma, literatürde gözlemlenen bir boşluğu doldurmayı hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda çalışmada ilk olarak teorik bir çerçeve oluşturulmuştur. Elinizdeki makalenin teorik çerçevesini oluşturan “Dijitalleşme ve Siyaset” başlığı kapsamında, dijital teknolojilerin siyasi süreçleri nasıl dönüştürdüğü ele alınmış ve demokrasi ve yapay zekâ tartışması, bu dönüşümün demokratik normlar üzerindeki sonuçları irdelenmiştir.

Veri madenciliği, yapay zekânın bilgi toplama ve kullanma süreçlerindeki rolünü vurgularken, *deepfake* uygulamaları gibi manipülatif teknolojilerin demokratik süreçleri tehdit etme potansiyeline dikkat çekmektedir. Bu başlıklar, yapay zekâ ile demokrasi arasındaki ilişkiyi derinlemesine anlamaya yönelik teorik bir temel sunmaktadır. Makalenin teorik çerçevesi, AB’nin yapay zekâ düzenlemeleri ile demokrasinin kesiştiği noktaları ele alırken, dijitalleşme ve siyasetin dinamiklerini, yapay zekânın demokratik süreçler üzerindeki etkilerini derinlemesine incelemektedir. Özellikle 2018 ila 2024 yılları arasında Avrupa Komisyonu’nun sunduğu yapay zekâ teklifleri çerçevesinde, veri madenciliği ve *deepfake* gibi dijital teknolojilerin demokratik normlar üzerindeki rolü analiz edilmektedir. Hammersley ve Atkinson’a göre belgeler, toplumsal bir bağlamda üretilen ürünlerdir. Bu nedenle çalışmanın teorik çerçevesi toplumsal bağlamı da ortaya koymaktadır.

Teorik çerçevenin ardından makalenin yöntem ve analiz kısmı sunulmuştur. Bu kısımda makalede incelemeye alınan belgeler etnografik

---

AI ethics guidelines”. *AI Ethics* 3, 389–406, 2023. <https://doi.org/10.1007/s43681-022-00156-6>

⁴ Bkz. Celso Cancela-Outeda, “The EU’s AI act: A framework for collaborative governance”, *Internet of Things*, Volume 27, 2024, <https://doi.org/10.1016/j.iot.2024.101291>

⁵ Bkz. M. Burak Görentaş, Hamza Çiftçi. “Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası Çerçevesinde Yargılamada Yapay Zekâ Kullanımının Değerlendirilmesi”, *İzmir Barosu Dergisi*, vol.89, no.1, 177-203, 2024

belge incelemesi yönteminden faydalanılarak analiz edilmiştir. Yapılan analiz neticesinde elde edilen bulgular ve öneriler uyarınca çalışma sonuç kısmı ile nihayete erdirilmiştir.

I. Dijitalleşme ve Siyaset

Bilgi ve iletişim teknolojileri (BİT), bir ülkenin yönetim biçimi fark etmeksizin, tüm dünyada sosyo-politik etkileşim biçimini değiştirmiştir ve değiştirmeye devam etmektedir⁶. BİT, özellikle internet, siyasal partiler ve sivil toplum kuruluşları açısından yeni olanaklar sunarak, örgütlenme, iç iletişim, propaganda ve kamuoyu beklentilerini anlama konularında önemli bir rol oynamaktadır⁷.

Coleman'a göre 1850'lerde telgrafın icadı ve tek taraflı iletişimin başlaması ile birlikte yöneten ve yönetilen ilişkisinde devrimin ilk kıvılcıkları tutuşmuştur⁸. 1960'lardan sonra ise radyo ve televizyonun gelişmesi ile yönetilenlerin en azından yaşadıkları ülkenin sorunlarını tek taraflı öğrenebilmeleri siyasal etkileşimi daha hissedilir hâle getirmiştir⁹. Telekonferansların başlaması ve vatandaşların televizyon kanallarına telefonla bağlanabilmeleri tek taraflı iletişimi, çift taraflı duruma getirmiştir. Böylece "zaman, mekân ve nüfus artışına bağlı olarak anlamını yitiren demokrasi"¹⁰ için bir umut ışığı ortaya çıkmıştır¹¹.

⁶ Georg Hanschitz, "Digitalization Of Politics And Elections", *Handbook of Cyber-Development, Cyber-Democracy, and Cyber-Defense*. Editors Carayannis, Elias, Campbell, David F. J., Efthymiopoulos, Marios Panagiotis, Springer, Cham, 2017, s.2

⁷ Süleyman Güngör, "Siyasetin @ Hali: Dijital Çağda Siyasal Katılım", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Kayfor 15 Özel Sayısı, 2017, s. 2261

⁸ Stephen Coleman, "E-Democracy: The History And Future Of An İdea", *The Oxford Handbook Of Information And Communication Technologies*, Editors Robin Mansell; Chrisanthi Vgerou; Danny Quah And Roger Silverstone. Oxford: Oxford University Press, 2009, s.3

⁹ Thierry Vedel, "The Idea of Electronic Democracy: Origins, Visions and Questions", *Parliamentary Affairs*, 59/2, 2006, s. 1.

¹⁰ Robert Dahl, *Demokrasi Üzerine*, Çev. Betül Kadioğlu, Ankara: Phoenix Yayınevi, 2021.

¹¹ Ted Becker, "Teledemocracy". *Encyclopedia Of Digital Government*, Editors Ari-Veikko Anttiroiko, Matti Malkia, 2007, s.1520.

Bu gelişmeleri internetin icadı takip etmiş ve internetin askerî alandan halka arz olması ile birlikte¹² teknolojik gelişmeler hızlanmıştır. İnternetin ilk aşaması “bilgi bağlantıları ağı” olarak tanımlanan *web 1.0* ile anlık, ucuz ve kolay bilgi edinme sağlanmıştır¹³. Asıl devrim ise “iki yönlü bağlantı platformu” anlamına da gelen *web 2.0*¹⁴ ile gerçekleşmiştir. *Web 2.0* teknolojisi ile gelişen sosyal medya, herkesin paylaşımlarına açık olması, uygun fiyatlı ve hızlı uygulamalarıyla geleneksel medyadan ayrı bir konumda bulunmaktadır. Bu platformlar, geniş bir kullanıcı kitlesi tarafından benimsenmiş ve yoğun bir şekilde kullanılmaktadır. İnsanlar, sosyal ağlar, bloglar ve mikrobloglar aracılığıyla kendi ilgi alanlarındaki kişilere ulaşabilmekte ve burada paylaşımlar yaparak düşüncelerini diğer insanlarla paylaşabilmektedir¹⁵. *Web 2.0* teknolojisini, *web 3.0* takip etmiştir. *Web 3.0* teknolojisi ise, interneti daha etkileşimli ve kişiselleştirilmiş bir platforma dönüştürerek kullanıcılara bilgiye hızlı erişim ve sürekli bağlantı imkânı sağlamaktadır. Facebook, YouTube, Twitter, Google Plus, Instagram TikTok gibi bugünün önde gelen sosyal medya platformları, *web 2.0* ve *web 3.0* teknolojilerinin birer sonucudur. *Web 3.0*, internet deneyimini daha zengin, kişisel ve anlamlı hale getirerek çevrim içi etkileşimleri bir adım öteye taşımıştır¹⁶. İnternetin gelişimi, bu teknolojilerle birlikte yeni medya anlayışını da beraberinde getirmiştir. Bu sayede kullanıcılar, katılımcı bir çevrede daha dinamik bir biçimde bilgi alışverişi yapabilmekte ve çeşitli içeriklere kolayca erişebilmektedir.

Web 2.0 ve *web 3.0* döneminde, siyasi partilerin yanı sıra seçmen konumundaki bireyler de kendi siyasal amaçları doğrultusunda sosyal medya platformlarını aktif bir şekilde kullanmaktadır. Bu bireyler, genellikle kendi öznel bakış açıları ve öncelikleri doğrultusunda hareket ederek çeşitli kaynaklardan bilgi edinmekte ve çeşitli etkenlerin etkisi altında kalarak

¹² John Naughton, “The Evolution of the Internet: From Military Experiment to General Purpose Technology”, *Journal of Cyber Policy*, 1/1, 2016, s. 11.

¹³ Nupur Choudhury, “World Wide Web and Its Journey from Web 1.0 to Web 4.0”, *International Journal of Computer Science and Information Technologies*, 5, 2014.

¹⁴ Betül Ersöz, “Yeni Nesil Web Paradigması-Web 4.0”, *Bilgisayar Bilimleri Ve Teknolojileri Dergisi*, 1/2, 2020, s.60

¹⁵ Melis Karakuş, “Gelenekselden Dijitale Propaganda Araçlarının Dönüşümü”, *Selçuk İletişim*, 14 (1), 2021, s. 473

¹⁶ Nedret Çağlar ve Pelin Havva Köklü, “Yeni Medyanın Siyasal İletişim Aracı Olarak Kullanımı: Siyasal Partilerin Resmi Web Sitelerine Yönelik Bir Araştırma”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5/1, 2017, s. 151.

kendilerine özgü nitelikte paylaşımlar gerçekleştirmektedir¹⁷. Kısacası, bu paylaşımlar, genellikle kişisel tercihler, politik duruşlar ve güncel olaylara yönelik tepkiler gibi çeşitli unsurları içermekte; bireyler ve siyasal aktörler arasında dijital bir politik iletişim ağı oluşturmaktadır.

İnternet üç devrim ile sınırlı değildir. Farklı teknolojilerin özeti mahiyetinde ortaya çıkan ve *ultra* akıllı olarak niteleyebileceğimiz *web 4.0*, dördüncü nesil *web* teknolojisidir. Bu teknolojinin kesin bir tanımı bulunmamasıyla birlikte, kavramla ilgili farklı tanımlama çabaları söz konusudur. Örneğin *web 4.0*, “sosyal makinelerin” sosyal olarak görüntülenebilen bir şekilde düzenlenmesi misyonu olarak tanımlanmaktadır¹⁸. *Web 4.0*, sanal bir ortamda nesnelerin etkileşimde bulunduğu bir *web* platformunu temsil eder. Bu teknoloji, Büyük Veri (Big Data), Makineler Arası İletişim (M2M), Yapay zekâ (AI), Bulut Bilişim (Cloud Computing), Artırılmış Gerçeklik (VR), Akıllı Ajanlar ve Nesnelerin İnterneti (IoT) gibi çeşitli teknolojilerin entegre edilmesiyle oluşan bir konumda bulunmaktadır¹⁹.

Yapay zekâ, bu entegrasyonun merkezinde yer alarak, verilerin analiz edilmesi, öngörülerin yapılması ve süreçlerin en uygun hâle getirilmesi için kritik bir rol oynamaktadır. Buna karşın yapay zekâ uygulamaları siyasi faaliyetler adına olumlu etkilerde bulunduğu gibi olumsuz etkiler de yaratmaktadır.

Avrupa Parlamentosu’nun “Yapay Zekâ, Demokrasi ve Seçimler” (*Artificial Intelligence, Democracy and Elections*) başlıklı çalışmasına göre, yapay zekânın, karmaşık sorunları özetleme ve büyük miktarda veriyi işleme kapasitesi, politika yapıcıların toplumsal sorunları daha etkili bir şekilde belirlemelerine olanak tanımaktadır. Ayrıca yapay zekâ, politika yapıcıların geniş kapsamlı konular hakkındaki bilgilerini derinleştirerek demokratik kurumlara bu konularda uzmanlık sağlama imkânı sunar. Bu sayede, yapay zekâ politika yapıcıları kısıtlı kaynaklar veya erişimle ilgili zorluklardan kurtarmaktadır²⁰. Öte yandan yapay zekâ uygulamaları seçmenlerin benzersiz psikografik ve davranışsal kullanıcı profillerini analiz ederek seçmenleri

¹⁷ Ümit Arkan, “Sosyal Medyanın Siyasal Amaçlı Kullanımı: Ağ Kuşağının Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma”, Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi, 4/2, 2016, s.619.

¹⁸ Ersöz, “Yeni Nesil Web Paradigması-Web 4.0”, s. 59.

¹⁹ Ersöz, “Yeni Nesil Web Paradigması-Web 4.0”, s. 60.

²⁰ Avrupa Parlamentosu, “Artificial Intelligence, Democracy And Elections”. 2023, s.3.

belirli bir adaya oy vermeye ikna etmek veya o adayın rakibine karşı bir ön yargı yaratmak adına kullanılabilir²¹.

Sonuç olarak, siyasi faaliyetler dijitalleşme sürecinin her aşamasından etkilenmiştir. Dijital uygulamalar ise bir taraftan daha demokratik bir hükûmet yapısını destekler nitelik taşıırken başka bir açıdan bakıldığında daha otoriter ve baskıcı hükûmetler yaratabilme potansiyeli taşımaktadır.

II. Demokrasi ve Yapay Zekâ

Esas olan demokrasi “halkın egemenliği” anlamına gelse de günümüzde tam anlamı ile halk egemenliği yerine getirilememektedir. Dahl’ın da ifade ettiği üzere demokrasinin iyi işleyebilmesi, halkın katılımının etkin ve aktif olması; bir demokratik birimin ne kadar küçük olduğuna bağlıdır²². Ayrıca milyonlarca insanı bir arada tutup siyasi katılımı azami seviyede temin etmek gerçekçi olmadığı gibi; her bireyin ekonomik, sosyo-kültürel, eğitim, bilim, askerî ve sair devleti ilgilendiren konularda aynı düzeyde bilgi ve tecrübe sahibi olması da beklenemez.²³ Bu durumda doğrudan demokrasinin imkansızlığına karşı, günümüzde yaygın olarak temsili demokrasi kullanılmaktadır. Temsili demokrasiyi ayakta tutan en önemli husus, halkın iradesinin siyasi temsilcilere yansıtılmasıdır. Bu yansıtmanın en somut ve düzenli aracı ise seçimlerdir. Seçimler yoluyla halk, siyasi seçimler ve tercihlerini özgürce ifade ederek ülkeyi yönetecek ve yasama organlarını oluşturacak kişileri belirlemektedir²⁴.

BİT’lerde yaşanan gelişmeler demokrasinin temel taşı “seçimleri ve seçim süreçlerini” gerek olumlu gerek olumsuz olarak etkisi altına almıştır. Örneğin partilerin resmî web siteleri, politikacıların sınırlı bir özgürlük çerçevesinde propagandalarını iletebildikleri önemli platformlardır. Bu web siteleri, zaman zaman belirli hedef kitlelere odaklanarak destek kazanma amaçlı faaliyet göstermektedir. Ayrıca sosyal medya da seçmen ile politikacı

²¹ Gabriela Ramos, “Yapay Zekâ Ve Demokrasi Etiği: Unesco Tavsiyelerinin Çıkarımları”, 2022.

²² Dahl, Demokrasi Üzerine, s.125.3

²³ Fevzi Demir, “Demokrasilerde Hükümet Sistemleri ve Başkanlık Hükümeti Rejimi”, *EGİAD*, İzmir, 1998, s.10.

²⁴ Osman Nacak, “Temsili Demokrasinin Sorun Alanları ve Çözüm Noktasında Yeni Bir Model: Katılımcı Demokrasi”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 2014, s. 196.

arasında kurulan önemli bir iletişim aracını temsil etmektedir²⁵. Fakat internet dünyasında oluşan bilgi kirliliği düşünüldüğünde, doğru bilgiye ulaşmadaki zorluklar demokrasiye gölge düşürmektedir. Özellikle seçim dönemlerinde sosyal medyanın manipülasyon aracına dönüşmesi “şeffaflık ve güvenilirlik” sorununu ortaya çıkartmaktadır. Sosyal medya aracılığı ile bilginin dolaşım hızı düşünüldüğünde ise sadece seçim dönemi değil, her an için her bir sosyal medya kullanıcısının “özgürlük” alanının zarar görme ihtimali artmaktadır. Bu duruma çözüm olarak farklı yapay zekâ teknolojileri geliştirilmiş ve gerçekçi bilgiye ulaşım bir yandan kolaylaşırken diğer yandan da benzer riskleri ortaya çıkarmıştır. Yapay zekâyâ yönelik olarak olumlu ve olumsuz katkılar günümüzde yoğun bir tartışma konusu hâline gelmiş olmasına rağmen yapay zekânın kökenleri daha eski zamanlara dayanmaktadır.

Haenlein ve Kaplan’a göre, yapay zekânın kökleri tam olarak 1942’de, Amerikalı bilimkurgu yazarı Isaac Asimov’un “*Runaround*” (Kovalamaca) adlı kısa öyküsünü yayımladığı yıla kadar uzanmaktadır. Mühendisler Gregory Powell ve Mike Donavan tarafından geliştirilen bir robot hakkındaki hikâye olan Runaround, robot biliminin üç yasası etrafında şekillenmektedir. Birincisi, robot bir insana zarar vermez veya eylemsizlik yolu ile bir insanın zarar görmesine izin vermez. İkincisi, bir robot bu tür emirler birinci yasa ile çelişmediği sürece, insanlar tarafından kendisine verilen emirlere uymalıdır ve son olarak bir robot, birinci veya ikinci yasa ile çelişmediği sürece kendi varlığını korumalıdır. Asimov’un bu çalışması, robotik, yapay zekâ ve bilgisayar bilimi alanlarında nesiller boyu bilim insanına ilham kaynağı olmuştur²⁶. Asimov’un robot yasaları dikkate alındığında, yapay zekânın sosyal ve etik yönlerini ele alarak bu alandaki düşünceleri de şekillendirdiği görülmektedir.

İkinci Dünya Savaşı sırasında ve sonrasında modern anlamda yapay zekâ çalışmalarının arttığı görülmektedir. Bu dönemde, Alan Mathison Turing, “Bombe” olarak adlandırdığı ilk tam otomatik kod kırma makinesini geliştirerek savaşın gidişatını önemli ölçüde etkilemiştir. Turing’in bu buluşu,

---

²⁵ Yılmaz Daşlı, “Use Of Social Media As A Tool For Political Communication in The Field Of Politics”, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9/1, 2019, s. 245.

²⁶ Haenlein, M., & Kaplan, A, “A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence”. *California Management Review*, 61(4), 2019, s. 2.

o zamanın koşulları içerisinde büyük bir yenilik olarak kabul edilmiştir²⁷. Yapay zekânın tarihsel gelişiminde önemli bir veri de yapay zekâ isminin ortaya çıkışıdır. Yapay zekâ ismi, John McCarthy ve yapay zekâ alanında etkili diğer isimler (Marvin Minsky, Allen Newell, Herbert Simon) tarafından, 1956 yılında Dartmouth'ta bir yaz atölyesinde önerilmiştir²⁸. Tüm bu gelişmeler henüz sonlanmamış bir teknolojik gelişmeyi işaret etmektedir. Bu sebeple “yapay zekâ nedir?” sorusunun kesin bir tanımı mevcut değildir.

Yapay zekânın yaygın tanımı, makinelerin çeşitli karmaşık insan becerilerini taklit etmesini sağlayan bir teknoloji olduğudur²⁹. Guzman ve Lewis'e göre yapay zekâ terimi, bir makine içinde bir zihin yaratarak insan zekâsını anlama ve belirli düzeyde insan zekâsıyla ilişkili görevleri yerine getiren teknolojiler geliştirme çabalarını içeren çok kapsamlı bir terimdir³⁰. Homero, Manuel ve Timilehin ise yapay zekâyı biyolojik insanlarla benzer şekilde, insan olmayan makinelerin veya yapay varlıkların performans gösterme, görev çözüme, iletişim kurma, etkileşimde bulunma ve mantıklı bir şekilde hareket etme yetenekleri olarak tanımlamaktadır³¹. Bu tanım, yapay zekânın somut gerçek dünya becerilerini vurgulamaktadır. Ayrıca, tanımlardan da anlaşıldığı üzere, yapay zekânın ne olduğu sorusu, yapay zekânın gelişimine paralel olarak değişim gösterecektir.

Yapay zekâ fikri, yeni metot ve yöntemlerin keşfedilmesine yol açmış; makine öğrenmesi, belirsiz bilgileri işleme, gerçek zamanlı karar verme ve geometrik modelleme gibi alanlarda ilerlemeler sağlanmıştır³². Avrupa Siber Güvenlik Ajansı, sisteme yetkisiz olarak erişim sağlayan kişilerin (*cracker*)

²⁷ Fatma Coşkun & Hamide Deniz Gülleroğlu, “Yapay Zekâ'nın Tarih İçindeki Gelişimi ve Eğitimde Kullanılması”, Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES), 54(3), 2021, s.949.

²⁸ Gheorghe Tecuci, "Artificial intelligence", WIREs Computational Statistics(2), 4, 2011, s.169.

²⁹ Haroon Sheikh, Corien Prins & Erik Schrijvers. “Artificial Intelligence: Definition and Background. In: Mission AI”. Research for Policy. Springer, 2023, s.15.

³⁰ Andrea L Guzman & Seth C Lewis. “Artificial intelligence and communication: A Human–Machine Communication”. Research agenda. *New Media & Society*, 22(1), s.3.

³¹ Homero Gil de Zúñiga, Goyanes Manuel, and Timilehin Durotoye. “A Scholarly Definition of Artificial Intelligence (AI): Advancing AI as a Conceptual Framework in Communication Research.” *Political Communication* 41 (2), 2023, s.4.

³² Ercan Öztemel. “Yapay Zekâ ve İnsanlığın Geleceği”, Türkiye Bilimler Akademisi, 2020, s.102.

insanları kandırmak için yapay zekâyı üç farklı şekilde suistimal ettiğini belirtmiştir. Bu suistimler arasında, teknolojiyi kullanarak gerçek kaynaklara benzeyen inandırıcı çevrim içi saldırı türündeki (*phishing*) e-posta, mesajlar ve ses *deepfake*leri oluşturma ve kötü niyetli amaçlar için veri madenciliği yapma olarak tanımlanmıştır³³. Avrupa Siber Güvenlik Ajansının belirttiği suistimal edilen yapay zekâ uygulamaları demokratik süreçlerin daha şeffaf ve güvenilir bir şekilde ilerlemesine ön ayak olmakta; aynı zamanda anti-demokratik faaliyetler adına da kullanılmaktadır. Dolayısıyla yapay zekâ ile demokrasi arasındaki tarihsel gelişimin dikkate alınması, bu iki kavram arasında doğrudan bir ilişkinin varlığının reddedilemez bir olgu olarak ortaya çıktığını göstermektedir. Aşağıda örneklerine sıkça rastladığımız veri madenciliği ve *deepfake* uygulamaları, yapay zekâ bağlantısı ve siyasetteki yerleri dikkate alınarak incelenmiştir.

A. Veri Madenciliği

Günümüzde artan veri depolama sistemleriyle birlikte veri yığınlarının hızla çoğalması ve bu veriler arasındaki ilişkilerin karmaşıklaşması, geleneksel analiz yöntemlerinin yetersiz kalmasına neden olmuştur. Veriler arasındaki ilişkileri keşfetmek ve anlamlı örüntüler oluşturmak için yeni yöntem ve araçlar geliştirilmesi gerekmektedir. Bu ihtiyaç doğrultusunda, büyük veri yığınlarının analizinde bilgisayar teknolojileri, istatistik, veri tabanı teknolojileri ve diğer disiplinleri birleştiren veri madenciliği ortaya çıkmıştır³⁴.

Veri madenciliği, karar alma sürecini kolaylaştırmakta ve verilerdeki kalıpları otomatik olarak incelemek, görselleştirmek ve ortaya çıkarmak için yeni yollar keşfetmede büyük bir başarı göstermektedir. Basit analizin ötesine geçerek verilerdeki eğilimleri belirleme yeteneğine sahip olan veri madenciliği, modern tekniklerle birlikte ilişki, sınıflandırma, parçalara

³³ Antoaneta Roussi, “European Election At Risk From AI, Says EU’s Cyber Agency”, Politico, 2023. Erişim adresi: <https://www.Politico.Eu/Article/European-Union-Election-Risk-Artificial-Intelligence-Interference-Cybersecurity-Agency-Enisa/>

³⁴ Özkan Özbay, “Veri Madenciliği Kavramı Ve Eğitimde Veri Madenciliği Uygulamaları”. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, Sayı: 5, Ağustos 2015, s.263.

ayırma, tanı ve tahmin sorunlarını çözmek için birçok alanda kullanılmaktadır³⁵.

Veri madenciliği, yapay zekâ sistemlerinin öğrenme ve karar alma süreçlerini desteklemek için gerekli olan veri kümelerini toplar, depolar ve analiz eder. Bu süreç, yapay zekâ sistemlerinin veriye dayalı kararlar alabilmesini ve öğrenme gerçekleştirebilmesini mümkün kılar. Böylece, yapay zekâ uygulamaları, veri madenciliği sayesinde gerekli veri kümelerine ulaşarak daha etkili ve doğru sonuçlar üretebilir³⁶.

Veri madenciliği, doğru ve etik bir şekilde kullanıldığında hem bireysel hem de toplumsal düzeyde önemli faydalar sağlayabilen bir araçtır. Örneğin, politikacılar, seçim stratejilerini iyileştirmek için veri firmalarını kullanır; böylece veri danışmanları, oy verme eğilimlerini belirleyerek yeni seçmenlere ulaşır ve kamu yararına katkı sağlarlar. Böylece bu durum seçmen katılımını artırabilir. Ayrıca veri madenciliği siyasi adaylar için etkili bir kampanya yürütmenin maliyetini azaltmakta ve seçmenleri zevklerine ve tercihlerine uygun adaylarla buluşturabilecek şekillerde kullanılabilir³⁷.

Veri madenciliği, büyük veri kümelerinden anlamlı desenler ve bilgiler elde etmeyi amaçlayan güçlü bir araç olarak görülse de bu teknolojinin bazı olumsuz yönleri de bulunmaktadır. Özellikle bireylerin mahremiyetinin ihlali, verilerin izinsiz kullanımı ve etik sınırların zorlanması gibi endişeler, veri madenciliğinin karanlık yüzünü ortaya koymaktadır.

Bu bağlamda, veri madenciliğinin olumsuz yönlerine en çarpıcı örnek olarak “Cambridge Analytica Skandalı” gösterilebilir. 2013 yılında İngiltere merkezli olarak faaliyet gösteren ve hükümetler ile askeri kurumlar için veri analizi ve strateji üreten Strategic Communication Laboratories Group’un (SCL) yan kuruluşu olan Cambridge Analytica, Facebook kullanıcılarının kişisel verilerini koruma yasalarını ihlal ederek, kullanıcıların bilgisi olmadan kişisel verileri toplamıştır. Bu verileri ise çeşitli siyasi propagandalarda

³⁵ Ms. Aruna J. Chamatkar, “Artificial Intelligence and Data Mining”. IOSR Journal of Computer Science (IOSR-JCE) e-ISSN: 2278-0661, p-ISSN: 2278-8727, 2014, s. 53.

³⁶ Mohammad Asim khan ve Sharik Ahmad. “An Emergence of AI in Data Mining and KDD: ANN its Strength & Weakness”, International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE) ISSN: 2277-3878, Volume-9 Issue-1, May 2020, s.4.

³⁷ Chris Evans, It’s the Autonomy, Stupid: Political Data-Mining and Voter Privacy in the Information Age, 13 Minn. J.L. Sci. & Tech. 867 (2012), s.895.

kullanmıştır³⁸. Bu siyasi propagandalardan en bilineni 2016 ABD seçimlerinde Trump'ın galibiyetinin perde arkasıdır. Cambridge Analytica ekibi, Trump'ın seçim ekibiyle birlikte çalışarak milyonlarca veriyi analiz etmiştir. Öncelikle en ikna edici seçmenleri belirleyerek, ilgilendikleri konuları belirlemişler ve “kişiyi hedef alarak” harekete geçtikleri ifade edilmiştir³⁹. Cambridge Analytica'nın uygulamaya koyduğu yöntem yapay zekâ tabanlı “mikro hedefleme ve kitle segmentasyonu” tekniklerindedir. Başlangıçta sadece pazarlama stratejilerinde kullanılan bir araç olarak ortaya çıkan bu yöntem, dezenformasyon amacıyla duyarlı bireyleri belirleme ve hedefleme yoluyla siyasi manipülasyon potansiyelini artırarak endişe verici bir boyut kazanmıştır⁴⁰.

Veri madenciliğinin siyaset ile ilişkisine odaklanıldığında, büyük veri setlerinden anlamlı bilgiler çıkarmak için kullanılan bir teknik olması sebebiyle veri madenciliğinin siyaset alanında önemli bir rol oynadığı görülmektedir. Örneğin politika kampanyalarında, seçmen davranışlarını analiz etmek ve hedef kitleyi belirlemek için veri madenciliği kullanılmaktadır. Bu sayede, siyasi partiler ve adaylar, seçmenlerin ihtiyaç ve beklentilerine daha uygun stratejiler geliştirebilir; sosyal medya verileri aracılığıyla kamuoyu yoklamaları ve eğilimler analiz edilerek, seçim sürecinde daha etkili iletişim yöntemleri belirlenebilir. Ancak bu süreç etik sorunları da beraberinde getirebilir; zira veri toplama ve kullanma yöntemleri, bireylerin gizliliği bakımından çeşitli riskler barındırmaktadır. Özellikle bu tehlike göz önüne alındığında veri madenciliğinin demokratik süreçleri tehlikeye atma potansiyelinin oldukça yüksek olduğu düşünülmektedir.

B. Deepfake Uygulamaları

Son dönemde sıkça karşılaşılan bir diğer yapay zekâ uygulaması da insanların yüz ifadelerini manipüle eden “deepfake” uygulamasıdır. Bu teknoloji, istenilen kişinin yüz ifadelerini referans alarak, başka birinin yüzüne başarıyla monte etme yeteneği sunmaktadır⁴¹. Deepfake'ler, bir kişinin yüz

³⁸ Asena Yıldırım, “Enformasyon Çağında Gözetim Toplumu: Facebook Cambridge Analytica Skandalı”, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 6/2, 2022, s. 108.

³⁹ Pelin Vardarlıer ve Cem Zafer, “Social Media And Crisis Management: The Case Study Of Cambridge Analytica” *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18/Özel Sayı, 2020, s. 41.

⁴⁰ Akın Ünver, *İleri Teknolojiler, Enformasyon Manipülasyonu ve Dezenformasyon*, EDAM Yayınları, 2023, s. 19.

⁴¹ Mustafa Evren Berk, “Dijital Çağın Yeni Tehlikesi “Deepfake”, *Opus International Journal Of Society Researches*, 16/28, 2020, s.1510.

ifadelerini, tavırlarını, sesini ve tonlarını taklit edebilmek için büyük veri setlerini analiz eden sinir ağlarına dayanır. Bu süreçte iki kişinin görüntülerini veya yüzlerini değiştirebilmek için derin öğrenme algoritmaları kullanılır. *Deepfake* uygulaması yapılacak kişinin binlerce dakika video karesini toplayarak yalnızca yüzünü gösterecek şekilde kırpma işlemi uygulanmaktadır. Kırpma işlemi sonrası yapay zekânın algoritmaları devreye girerek yüz haritalama işlemine başlanmaktadır⁴².

Deepfake teknolojisi, özellikle uzmanlar tarafından kullanıldığında, politikacıların videolarını o kadar gerçekçi hâle getirebilir ki insanlar ve hatta *deepfake* tespit etmek için tasarlanmış bilgisayarlar tarafından dahi ayırt edilmesi zorlaşabilmektedir⁴³. Dolayısıyla seçim süreçlerinde yapay zekâ teknolojilerinin kullanımı, seçim güvenliği açısından önemli ve giderek büyüyen bir tehdit olarak ortaya çıkmaktadır.

Siyasi arenada, *deepfake*ler seçmenlerin karar vermek için kullandıkları bilgileri çarpıtabilir ve demokratik seçimlerin bütünlüğünü bozma potansiyeline sahip olabilirler.⁴⁴ Özellikle, politikacılar, çevrim içi varlıklarını koruyacak kaynaklara sahip olmadıklarında, *deepfake* teknolojilerinin ana potansiyel hedefi olmaktadır. Ayrıca bazı politikacıların yapay zekâ tarafından oluşturulan içeriğin kurbanı oldukları bahanesiyle gerçek sözlerinin sorumluluğundan kaçmalarını da kolaylaştırabilmektedir⁴⁵.

Deepfake teknolojisinin siyasi etkilerine örnek olarak Brezilya'daki 2022 ulusal seçimleri verilebilir. Kötü niyetli yapay zekâ destekli *deepfake*lerin etkisi altında gerçekleşen bu seçimlerde, sahte görüntüler ve videolar, önde gelen adayları çeşitli skandal ve uzlaşmacı durumlarla ilişkilendirmiş ve yanıltıcı bilgiler yaymak amacıyla kullanılmıştır. Bu olay, gelişmiş yapay zekâ ve sofistike düzenleme araçlarının kullanılmasıyla adayların seslerini ve yüz

⁴² Türker Elitaş, “Dijital Manipülasyon ‘Deepfake’ Teknolojisi Ve Olmayanın İnanırcılığı”, *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(49), 2022, s.118.

⁴³ Andrew Ray, “Disinformation, Deepfakes and Democracies: The Need for Legislative Reform”. *University of New South Wales Law Journal* 44(3):983 (2021).s.987-988.

⁴⁴ Nicholos Diakopoulos and Deborah Johnson, “Anticipating And Addressing The Ethical Implications Of Deepfakes In The Context Of Elections”, *New Media & Society*, 23/7, 2021.

⁴⁵ Michael Adam, and Clotilde Hocquard, “Artificial Intelligence, Democracy And Elections”, *European Parliamentary Research Service*, 2023, s.2.

ifadelerini başarılı bir şekilde taklit ederek halkın güvenini sarsan ve seçim atmosferini çarpıtan bir sonuç ortaya koymuştur⁴⁶.

Dünyada yankı uyandıran bir diğer örnek, sosyal video paylaşım sitelerinde yayınlanan ve Amerika Birleşik Devletleri eski başkanı Barack Obama'nın Trump ile ilgili ifadelerini içeren *deepfake* videosudur. Bu videoda yer alan sözler Obama'nın ifadeleriymiş gibi gösterilerek büyük bir etki yaratmış ve *deepfake* teknolojisinin ne kadar güçlü bir manipülasyon aracı olduğunu açıkça ortaya koymuştur⁴⁷. Bu örnekler teknolojinin ilerlemesi ve akıllı telefonlarda bile rahatça *deepfake* videolarının hazırlanabilmesinin ardından çoğalmıştır.

Deepfake videoları gerçeklik algısına yeni bir boyut kazandıran yapay zekâ teknolojisi kullanılarak sosyal medya aracılığı ile siyasal aktörler karşılıklı olarak "kişisel mahremiyetlerine" ve "itibarlarına" ciddi hasarlar vermektedir. Özellikle yapay zekâ kullanılarak yapılan seçim kampanya ve propagandalarında bu tarz durumların önüne geçebilmek için dünya siyasetinde bir dizi önleyici adımlara rastlanılmaktadır.

2023 yılının Eylül ayında, İsviçre medyasına ve uluslararası medya kuruluşlarına yansıyan bir haberde, "*Beş İsviçre siyasi partisi, 22 Ekim'deki federal seçimler için kampanyalarında yapay zekâ (AI) kullanımını sınırlamayı kabul eden bir davranış kuralları anlaşmasını imzalamıştır. Bu anlaşmayı imzalayanlar arasında Sosyal Demokrat Parti, Merkez Partisi, Yeşil Parti, Liberal Yeşiller Partisi ve Protestan Partisi yer almaktadır.*"⁴⁸ ifadesine yer verilmiştir. Bu uygulama seçimlerin daha adil, güvenilir ve şeffaf bir ortamda olacağı inancını güçlendirmiştir.

Estonya ise yapay zekânın risklerine farklı bir tutum ile karşılık vermektedir. Estonya'da birçok dijital kamu hizmeti, veri bütünlüğünü sağlamak için blok zincirine güvenmektedir. Ancak dikkat çekici bir şekilde, resmî duyurular ve Riigi Teataja'da (dijital olarak yayımlanan yasalar), KSI blok zinciri* ile imzalanmıştır. Bu durum, çevrimiçi olarak yayımlanan

⁴⁶ Ünver, "İleri Teknolojiler, Enformasyon Manipülasyonu ve Dezenformasyon", s. 2

⁴⁷ Berk, "Dijital Çağın Yeni Tehlikesi "Deepfake". s.1517.

⁴⁸ Laurent Gillieron Keystone, "Swiss Political Parties Agree To Limit Use Of AI Ahead Of Elections", 2023, Erişim adresi: <https://www.swissinfo.ch/eng/politics/swiss-political-parties-agree-to-limit-use-of-ai-ahead-of-elections/48837110>

* KSI, Estonya'da tasarlanan ve dünya genelinde kullanılan bir blockchain teknolojisidir. Bu teknoloji, ağların, sistemlerin ve verilerin herhangi bir tehlikeye karşı korunmasını sağlarken, aynı zamanda %100 veri gizliliğini korur.

Cumhurbaşkanı konuşmaları da dâhil olmak üzere, gerçek ve değiştirilmemiş içerik anlamına gelir. Temelde bu, ilgili konuşmanın gerçekten Cumhurbaşkanı tarafından verilen değişmemiş bir versiyonu olduğunu kanıtlamak amacıyla oluşturulmuştur. Böylelikle, herkes herhangi bir yasa tasarısını doğrudan kaynaktan -Riigi Teataja'da- kontrol ederek güvenilir bilgiye ulaşabilir⁴⁹.

Estonya demokrasiyi “güven ve gerçeklik” kavramlarını temel alarak ifade etmektedir. Yeni teknolojik gelişmeler de bu mantıksal çerçeveye içinde ele alınarak ortaya konulmaya çalışılmaktadır. Estonya’da gelişen ve *deepfake* gibi demokrasiyi tehdit eden yapay zekâ uygulamalarına karşılık, bu uygulamaları yakalayan “*sentinel*”^{**} isimli bir yapay zekâ teknolojisi geliştirilmiştir. Yapay zekânın yapay zekâyâ karşı kullanıldığı bu süreçte, *deepfakes* kolaylıkla tespit edilmektedir⁵⁰.

Estonya örneğinde görüldüğü üzere karşılıklı anlaşmalar veya yasaklamalar yerine gelişmiş yapay zekâ programlarından faydalanılarak, anti-demokratik amaçlarla kullanılan yapay zekâ programlarını çürütme amacı güdülmektedir. Bu amaç yapay zekânın koşulsuz bir gerçek olarak kabul edilmesi ve bu sürecin yine dijital araçlarla bertaraf edilmesine örnek teşkil etmektedir.

Genellikle *deepfakes*in siyaset içerisinde kötü amaçlı kullanımına odaklanılmaktadır. Ancak Pawelek’e göre *deepfakes*in politik eğitim ve

---

Blockchain, dağıtılmış bir genel defterdir - sistemin katılımcılarının dağıtılmış bir uzlaşısı ile deftere nasıl ekleneceğine dair önceden belirlenmiş kurallar kümesine sahip bir veri tabanıdır. Geniş çapta tanık olduğu özelliği nedeniyle, blockchain teknolojisi üzerinde zaten bulunan verileri değiştirmeyi imkansız kılar.

⁴⁹ E-Estonia, “Fighting Fake News With Blockchain”, 2023, Erişim adresi: <https://E-Estonia.Com/Fighting-Fake-News-With-Blockchain/>

^{**} Sentinel’in misyonu, bilgi savaşlarına karşı demokrasileri savunmaktır. Tallinn, Estonya merkezli olarak faaliyet gösteren Sentinel, hükümetlerle, medya ve savunma kuruluşlarıyla iş birliği yaparak demokrasileri dezenformasyon kampanyalarından, sentetik medyadan ve bilgi operasyonlarından korumak için son teknoloji yapay zekâ tespit platformu geliştirmektedir. Şirket, eski NATO yapay zekâ ve siber güvenlik uzmanları tarafından kurulmuş olup SkypeEın kurucu ortaklarından biri ve DeepMind’in erken yatırımcısı Jaan Tallinn ile TransferWise’in kurucu ortaklarından Taavet Hinrikus gibi dünya çapında yatırımcılar tarafından desteklenmektedir. Bknz. <https://Thesentinel.Ai/About.Html>

⁵⁰ E-Estonia, “Estonian Company Sentinel Fighting The War Of AI-S”, 2023, Erişim adresi: <https://E-Estonia.Com/Estonian-Company-Sentinel-Fighting-The-War-Of-Ai-S/>

tartışma için büyük bir potansiyeli de vardır. Örneğin *deepfake* hicvi, teknolojiye ilişkin kamuoyunun farkındalığını artırır, güçlülere eleştirir ve toplumsal tartışmaya katkıda bulunur. Diğer toplum yanlısı kullanımları arasında, politik aktivizm, kamuoyu farkındalık kampanyaları ve eğitim amaçlı *deepfakeler* yer alır. Bu tür *deepfakeler*, halkı yeni teknolojiler veya tarihi olaylar konusunda eğitebilir. Fakat bu tür uygulamaların demokrasi üzerindeki etkisi kesin değildir. *Deepfakeler* aldatıcı ve manipülatif olabilmektedir, bu nedenle demokrasi üzerindeki etkilerini dengeli bir şekilde değerlendirebilmek için teorik olarak temellendirilmiş araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır⁵¹.

III. Yöntem

2010-2016 döneminde AB’de yapay zekâ teknolojisi henüz bir politika alanı olarak başlatılmamış veya oluşturulmamıştı. Bunun yerine AB, internet, cep telefonu vb. altyapıya ilişkin politika ve stratejiler geliştirmiş ve dijital teknolojiye dijitalleşme ve BİT gibi kavramlar aracılığıyla yaklaşmıştır. 2017 yılında Avrupa Parlamentosu, Avrupa Komisyonu’nun yapay zekâ için etik kurallar geliştirmesini tavsiye etmiştir. Buradaki birincil amaç, AB’nin küresel yapay zekâ gelişiminin bir parçası olması, yeni pazarlar keşfetmesi ve üye devletlerin sektörde öncü bir rol oynamalarının istenmesidir⁵².

Çalışmada, Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan yapay zekâ konusundaki belgeler incelemeye alınmıştır. 2018 yılında Avrupa Komisyonu, Parlamento’nun talebi üzerine bir “Avrupa için Yapay Zekâ” stratejisi yayınlamıştır⁵³. Çalışmada, yayınlanan strateji belgesi ve sonrasında 2024 yılına kadar olan süreçte, Avrupa Komisyonu’nun AB Yapay Zekâ Yasası’nı hazırlama sürecinde, sunduğu belgeler ve Avrupa Parlamentosu tarafından onaylanmış ve yayınlanmış Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası’nı

⁵¹ Maria Pawelec, “Deepfakes and Democracy (Theory): How Synthetic Audio-Visual Media for Disinformation and Hate Speech Threaten Core Democratic Functions.” *Digital Society : Ethics, Socio-Legal And Governance Of Digital Technology* 1(2),2022, s.19.

⁵² Vanja Carlsson and Malin Rönnblom, “From Politics To Ethics: Transformations In EU Policies On Digital Technology”, *Technology In Society*, 71, 2022, s. 3.

⁵³ European Union, “Types of institutions and bodies”. t.y. Parantez içinde belirtmek gerekirse, Avrupa komisyonu yeni yasalar önerir ve Avrupa Parlamentosu ve Konseyi bunları kabul eder. Üye ülkeler daha sonra bunları uygular ve Komisyon yasaların düzgün bir şekilde uygulanmasını sağlar.

incelenmektedir. Avrupa Komisyonu resmî web sayfasından elde edilen belgeler aşağıdaki tabloda yer verilmiştir.

Tablo 1: Çalışmada Kullanılan Avrupa Komisyonu Belgeleri

Belge Adı	Yayımlayan	Yayın Tarihi
Avrupa Komisyonu'ndan Avrupa Parlamentosu'na, Konsey'e, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi'ne ve Bölgeler Komitesi'ne İleti - Avrupa için Yapay Zekâ ⁵⁴	Avrupa Komisyonu	Nisan 2018
Avrupa Komisyonu'ndan Avrupa Parlamentosu'na, Konsey'e, Avrupa Ekonomik ve Sosyal Komitesi'ne ve Bölgeler Komitesi'ne İleti - İnsan Odaklı Yapay Zekâ ya Güven Oluşturmak ⁵⁵	Avrupa Komisyonu	Nisan 2019
Yapay Zekâ Üzerine: Mükemmellik ve Güvene Yönelik Bir Avrupa Yaklaşımı ⁵⁶	Avrupa Komisyonu	Şubat 2020
Avrupa Parlamentosu ve Konseyin Yapay Zekâ Hakkında Uyumlu Kuralları Belirten (Yapay Zekâ Kanunu) ve Bazı Birlik Mevzuatlarında Değişiklik Yapılmasına Yönelik Düzenleme Teklifi ⁵⁷	Avrupa Komisyonu	Nisan 2021
Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası ⁵⁸	Avrupa Parlamentosu	Mart 2024

Elde edilen belgeler Hammersley ve Atkinson'un⁵⁹ (2007) etnografik belge inceleme yaklaşımından faydalanarak incelemeye alınmıştır. Buna göre

⁵⁴ European Commission, “Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions: Artificial Intelligence for Europe”, 2018, Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0237>

⁵⁵ European Commission, “Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions: Building Trust in Human-Centric Artificial Intelligence”, 2019, Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52019DC0168>

⁵⁶ European Commission, “A European Approach To Excellence And Trust”, 2020, Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52020DC0065>

⁵⁷ European Commission, “Regulation Of The European Parliament And Of The Council Laying Down Harmonized Rules On Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) And Amending Certain Union Legislative Acts”, 2021, Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206>

⁵⁸ European Parliament, “Artificial Intelligence Act”, 2024, Erişim adresi: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_EN.pdf

⁵⁹ Martyn Hammersley ve Paul Atkinson, *Ethnography Principles in Practice*, Third Edition. London-New York: Routledge, 2007.

etnografik incelemeler, metinlerin toplumsal yapı içerisindeki rolünü vurgulamakta ve bu metinlerin toplumun anlaşılmasında ve analizinde önemli kaynaklar olduğu savunulmaktadır. Özellikle, farklı kurumsal metin örnekleri üzerinden yapılan analizler, bu metinlerin toplumsal yapıyı anlamada kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Bu analiz incelemede farklı organizasyonel ve profesyonel yapılar tarafından üretilen metinlerin sadece içeriklerine değil, aynı zamanda nasıl üretildiklerine ve neden üretildiklerine de odaklanmayı gerektirir.

Sonuç olarak, bu metinlerin belirli sosyal ortamlarda büyük öneme sahip olduğu ve aynı zamanda önemli araştırma kaynakları olarak değerlendirilmesi gerektiği vurgulanmaktadır. Dolayısıyla, araştırmacılar metinleri analiz ederken hem içeriklerini hem de üretim süreçlerini dikkate almalıdır. Bu şekilde, toplumsal yapılar ve bilimsel bilginin üretimi hakkında daha derinlemesine bir anlayış elde edilebilir.

Çalışmada, demokrasi ve yapay zekâ arasındaki ilişkinin Avrupa Komisyonu belgeleri üzerinden değerlendirilmesi için niteliksel bir metin analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu analiz, Martin Hammersley ve Paul Atkinson'un belge incelemesi için önerdiği bazı temel sorular etrafında şekillenmektedir. Bu sorular analize konu olan belgelerin nasıl okunması gerektiği, kimler tarafından yazıldığı, hangi amaçla yazıldığı, belgelerde ihmal edilen hususlar ile okurların belgeleri anlamaları için bilmeleri gereken hususları içermektedir⁶⁰. Bu sorular, belgelerin içeriği, üretim süreci, amaçları ve etkileri gibi önemli noktalara odaklanarak, belgelerin sosyal örgütlenişi hakkında önemli bilgiler sağlar. Bu yaklaşım, belgelerin sosyal ve kültürel bağlamda nasıl işlediğini anlamak için derinlemesine bir inceleme olanağı da geliştirmektedir. Genel olarak belgelerde Martin Hammersley ve Paul Atkinson'un belge incelemesi için önerdiği temel sorular dikkate alınarak şu soruya cevap aranmaya çalışılmaktadır: “*Yapay zekâ uygulamaları neticesinde ortaya çıkan demokrasi açıkları için Avrupa Komisyonu nasıl tanımlamalarda bulunmuş ve ne tür önlemler almıştır?*” Bu temel soru çerçevesinde çalışmada elde edilen belgeler özelinde nitel bir değerlendirme yapılmıştır.

Belgeler “demokrasi”, “seçimler”, “etik” anahtar kavramları taratılarak incelemeye alınmıştır. Demokrasi, halkın yönetime katılmasını ve karar süreçlerinde söz sahibi olmasını sağlayan bir sistemdir. Seçimler ise bu katılımın en temel aracı olarak halkın iradesini yansıtır. Bu bakımdan belgeler

⁶⁰ Hammersley ve Atkinson, *Ethnography Principles in Practice*, 2007.

incelenirken “seçimler” kavramı taratılarak, “*AB seçim süreçlerinde ne tür önlemler almayı amaçlamaktadır?*” sorusu incelenmiştir. Ayrıca etik ilkeler, demokrasinin adalet, eşitlik, özgürlük ve hesap verebilirlik gibi temel değerlerini besler ve demokrasi de etik değerlerin toplumda yaşatılmasını sağlar. Avrupa Komisyonu tarafından atanan bağımsız Yapay Zeka Konusunda Üst Düzey Uzman Grubu (*High-Level Expert Group on Artificial Intelligence*) tarafından geliştirilen 2019 Güvenilir Yapay Zekâ için Etik Şartlar şu şekilde sıralanmaktadır: insan ajansı ve denetimi (yani kullanıcılar yapay zekâ sistemlerini tatmin edici bir derecede anlayabilmeli ve onlarla etkileşime girebilmelidir), sağlamlık ve güvenlik, gizlilik ve veri yönetimi, şeffaflık, çeşitlilik, ayrımcılık yapmama ve adalet, toplumsal ve çevresel refah, hesap verebilirliktir⁶¹. Bu bakımdan yapay zekâ uygulamaları neticesinde ortaya çıkan demokrasi açıkları için belgelerin daha detaylı incelenmesini sağlamak adına “etik” kavramı da taratılmıştır.

IV. Avrupa Komisyonu’nun Yayınladığı Belgeler Bağlamında Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasasının Gelişimi ve Demokrasi Çıktıları

Çalışmanın bu bölümünde örnek olarak seçilen belgeler çalışma soruları dâhilinde incelemeye alınmıştır. Bu inceleme her belgenin ayrı ayrı incelenmesi şeklinde gerçekleştiğinden her bir belge için ayrı bir başlıklandırma yapılmıştır.

A. Avrupa için Yapay Zekâ (2018)

Avrupa Komisyonu, AB’nin genel stratejisinin şekillendirilmesine yardımcı olan, yeni AB yasaları ve politikaları öneren, bunların uygulanmasını izleyen ve AB bütçesini yöneten bir nevi yürütme organıdır. Aynı zamanda uluslararası kalkınmanın desteklenmesinde ve yardım sağlanmasında da önemli bir rol oynayan bir kurumdur⁶². 19 Ekim 2017 tarihli Avrupa Konsey toplantısında, AB’nin “aynı zamanda yüksek düzeyde veri koruma, dijital haklar ve etik standartlar sağlarken” yapay zekâ gibi yeni ortaya çıkan

⁶¹ Avrupa Parlamentosu, “EU Guidelines On Ethics in Artificial Intelligence: Context And Implementation”, 2019, Erişim Adresi: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640163/EPRS_BRI\(2019\)640163_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640163/EPRS_BRI(2019)640163_EN.pdf)

⁶² European Commission, “About EC”. Erişim adresi: https://commission.europa.eu/about-european-commission/what-european-commission-does_en#:~:text=The%20Commission%20helps%20to%20shape,international%20development%20and%20delivering%20aid

trendleri ele almak için aciliyet duygusuna ihtiyacı olduğunu belirtmiş ve Komisyon’u bu hususları uygulamaya koymaya davet etmiştir⁶³.

Avrupa Komisyonu, Nisan 2018’de “Avrupa için Yapay Zekâ” başlığı ile yapay zekâ strateji belgesini yayınlamıştır. Bu çalışmada 23 farklı dilde yayımlanan belgenin İngilizce versiyonu incelemeye alınmıştır. Belge akademik bir dil kullanılarak hazırlanmıştır. Belgenin anlaşılabilir olması için okuyucunun yapay zekâ hakkında genel bir bilgi birikimi olması gerekmektedir.

Belgenin giriş kısmında yapay zekâ “*belirli hedeflere ulaşmak için çevrelerini analiz ederek ve belirli bir dereceye kadar özerklikle harekete geçerek akıllı davranışlar sergileyen sistemler*” olarak ifade edilmiştir. Ayrıca Avrupa ülkelerinden örnekler verilerek yapay zekânın enerjiden eğitime, finansal hizmetlerden inşaata kadar tüm sektörlerde neler yapabileceğine dair örnekler verilmiştir. Genel olarak belgede dikkat çeken konu ise yapay zekânın toplumsal faydalarına yapılan vurgudur. Ayrıca devam eden değişim sürecinde bu hızı yakalayabilmek için AB üye ülkelerinin yapay zekânın geliştirilmesi konusunda teşvik edileceği belirtilmiştir⁶⁴.

Bu belge yapay zekâ konusunda bir Avrupa girişimini ortaya koymaktadır. Genel amaçlar ise şunlardır⁶⁵:

- AB’nin teknolojik ve endüstriyel kapasitesini ve yapay zekânın ekonomi genelinde hem özel hem de kamu sektörleri tarafından benimsenmesini artırmak.
- Eğitim ve öğretim sistemlerinin modernizasyonunu teşvik ederek, yetenekleri besleyerek, iş gücü piyasasındaki değişiklikleri öngörerek, iş gücü piyasası geçişlerini destekleyerek ve sosyal koruma sistemlerini uyumlu hale getirerek yapay zekânın getirdiği sosyo-ekonomik değişikliklere hazırlanmak.

⁶³ Avrupa Konseyi, 2017. <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14-2017-INIT/en/pdf>

⁶⁴ European Commission, “Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions: Artificial Intelligence for Europe”, 2018, Erişim Adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=COM%3A2018%3A237%3AFIN>, s1.

⁶⁵ Ibid, s.3.

- Birliğin değerlerine dayalı ve AB Temel Haklar Şartı doğrultusunda uygun bir etik ve yasal çerçeve sağlamak.
- Son olarak belge, mevcut ürün sorumluluğu kurallarına ilişkin ortaya çıkan zorlukların ayrıntılı bir analizini ve yapay zekâ etik kurallarının geliştirilmesi için Avrupa yapay zekâ ittifakı aracılığıyla paydaşlarla iş birliğini içermektedir.

20 sayfadan oluşan belgede çalışmanın amacına uygun olarak, yapay zekâ ile bağlantılı “demokrasi”, “seçim”, “etik” anahtar kavramları aranmıştır. Belgede “demokrasi” ve “seçim” kelimelerinin bulunmadığı tespit edilmiştir.

Fakat doğrudan demokrasi terimi kullanılsa da “*Uygun bir etik ve yasal çerçevenin sağlanması*” başlığı altında “*yapay zekânın geliştirilmesi ve kullanımı konusunda bir güven ve hesap verebilirlik ortamına ihtiyaç*” duyulması gerektiği ile ilgili vurgu yapılmıştır. Bu belgede etik terimine yer verilmesi de gelecek ile ilgili çalışmalarda AB Temel Haklar Şartı (AB içindeki insanların sahip olduğu tüm kişisel, yurttaşlık, siyasi, ekonomik ve sosyal hakları) gözetilerek bir taslak oluşturulacağına yönelik hazırlık çalışmalarının olduğu vurgusu yapılmıştır⁶⁶.

B. İnsan Odaklı Yapay Zekâya Güven Oluşturmak (2019)

Komisyon, Avrupa için Yapay Zekâ stratejisinde etik, güvenli ve son teknolojiye sahip bir yapay zekâyı desteklemek adına “koordineli bir plan” üzerinde çalışmayı önermiştir. 2018 yılının Aralık ayında yayınlanan ve tüm üye devletler ile Norveç tarafından imzalanan yapay zekâ konusunda iş birliği beyanına dayanan koordineli bir plan teklifi Konsey tarafından kabul edilmiştir. Bu teklif etik ve yasal çerçevenin oluşturulması adına bir taslak niteliğindedir. Asıl amaç, sınır ötesi iş birliğini teşvik etmek ve önümüzdeki on yılda kamu ve özel yatırımları yıllık en az 20 milyar Euro’ya çıkarmak için tüm oyuncuları harekete geçirmektir⁶⁷.

Belgede etik değerlerin ayrıca ele alınacağına dair işaretlerde bulunmuş ve 2019 yılının Nisan ayında “İnsan Odaklı Yapay Zekâya Güven Oluşturmak” başlıklı bir strateji belgesi daha oluşturulmuştur. Belge, Avrupa

⁶⁶ Ibid, s.13.

⁶⁷ European Commission, “Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions Coordinated Plan On Artificial Intelligence,” 2018, Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0795>

Komisyonu ve paydaşlarıyla yapılan istişareler ve üye devlet temsilcileriyle yapılan toplantıların ardından, Yapay Zekâ Uzman Grubu tarafından Mart 2019’da revize edilerek Komisyon’a teslim edilmiştir. Belge Nisan 2019’da yayınlanmıştır.

İlk yayınlanan 2018 tarihli Yapay Zekâ Strateji Belgesi’nde daha çok yapay zekânın eğitimden sağlık sektörüne kadar tüm alanlarda faydalarına dikkat çekilmiştir. Bu sebeple bu çalışmada doğrudan “koordineli plan” belgesi hakkında değerlendirmelerde bulunulmamıştır. 2019 yılında yayınlanan belgede ise daha önce üzerinde durulmayan yapay zekâ ve güvenilirlik sorununa doğrudan yer verilmiştir.

Belgede yer alan “*Yapay zekâ kendi başına bir amaç değil, insan refahını artırma nihai hedefiyle insanlara hizmet etmesi gereken bir araçtır. Bunu başarmak için yapay zekânın güvenilirliğinin sağlanması gerekmektedir. Toplumlarımızın dayandığı değerlerin yapay zekânın gelişme biçimine tamamen entegre edilmesi gerekmektedir*”⁶⁸ şeklindeki ifade üzerine Avrupa Komisyonu’nun yapay zekâ endişeleri artmıştır ve başlığından da anlaşılacağı üzere belge ile birlikte “temel insanı değerler” gündeme gelmiştir.

Bu belgede de “demokrasi”, “seçimler” ve “etik” anahtar kavramları taratılarak şu sonuçlar elde edilmiştir:

- Demokrasi terimi bir kez birliğin insan hakları değerlerini açıklamak adına kullanılmıştır. Ayrıca belgede “yapay zekâ sistemlerinin kullanımına özellikle fikir oluşturma, siyasi karar alma veya seçim bağlamları dahil olmak üzere demokratik süreçle ilgili durumlarda dikkatle yaklaşılmalıdır” denilerek, “seçimler ve yapay zekâ” teması ilk defa Komisyon belgelerinde yer almıştır⁶⁹.
- Etik değerler ise, “İnsan Ajansı ve Gözetim, Teknik Sağlamlık ve Güvenlik, Gizlilik ve Veri Yönetimi, Şeffaflık, Çeşitlilik, Ayrımcılık Yapmama ve Adalet, Toplumsal ve Çevresel Refah, Hesap Verebilirlik” başlıkları altında toplanmıştır. Bu başlıklar ise belgenin genel amaç ve yöntemini belirleyen alt başlıklardır⁷⁰.

⁶⁸ European Commission, “Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions: Building Trust in Human-Centric Artificial Intelligence”, 2019, s.1-2.

⁶⁹ Ibid, s.6.

⁷⁰ Ibid, s.4.

Bu belge doğrudan genel seçim süreçlerinden bahsetmese de genel olarak siyasal seçim süreçlerinde yapay zekâ ve uygulamaları ile karşımıza çıkan gizlilik, veri güvenliği, şeffaflık, hesap verilebilirlik gibi göz ardı edilen ilkeleri somutlaştırmıştır.

C. Yapay Zekâ Üzerine: Mükemmel ve Güvene Yönelik Bir Avrupa Yaklaşımı

19 Şubat 2020’de Komisyon, Yapay Zekâ: Mükemmellik ve Güvene Yönelik Bir Avrupa Yaklaşımı konulu Beyaz Kitap’ı yayınlamıştır. Beyaz Kitap, yapay zekânın benimsenmesini teşvik ederek ve bu teknolojinin belirli kullanımlarıyla ilişkili riskleri ele almakta ve ikiz hedefe nasıl ulaşılabileceğine ilişkin politika seçeneklerini ortaya koymaktadır. Bu öneri, güvenilir yapay zekâ için yasal bir çerçeve önererek güven ekosisteminin geliştirilmesine yönelik ikinci hedefi uygulamayı amaçlamaktadır. Teklif, AB değerlerine ve temel haklara dayanmakta ve kullanıcılara yapay zekâ tabanlı çözümleri benimseme konusunda güven verirken, işletmeleri de bunları geliştirmeye teşvik etmeyi amaçlamaktadır⁷¹.

Beyaz Kitap ayrıca, AB Yapay Zekâ Yasası’nın hazırlanması sürecinde net bir vizyon ortaya koyan temel bir kitapçık olma özelliği taşımaktadır⁷². 27 sayfadan oluşan belgede “demokrasi”, “seçim”, “etik” anahtar kavramları aranmıştır. Belgede demokrasi terimi doğrudan kullanılmasa da “demokratik süreçlerin” sürdürülmesinde yapay zekâ sistemlerinin önemli bir role sahip olduğu üzerinde durulmuştur. Ayrıca “seçim” kavramına hiç yer verilmemiştir.

Bu belgede düzenleyici müdahalenin orantılı olmasını sağlamaya yardımcı olmak için risk temelli bir yaklaşımın oluşturulmasına yönelik bir teklif sunulmuştur. Komisyon’un görüşüne göre tüketici hakları ve temel haklar yüksek riskli olarak değerlendirilmelidir. Örneğin, yapay zekâ uygulamalarının uzaktan biyometrik tanımlama ve diğer izinsiz gözetim teknolojileri amacıyla kullanılması yüksek riskli değerlendirilmelidir. Etik değerlere bu belgede doğrudan yer verilmemiştir. Fakat İnsan Odaklı Yapay Zekâyı Güven Oluşturmak belgesinde ayrıntıları ile açıklanan etik değerlere atıfta bulunularak; güvenilir, etik ve insan odaklı yapay zekâ hedefine ancak

⁷¹ European Commission, “A European Approach To Excellence And Trust”, 2020, s.1.

⁷² European Commission, “Europe fit for the Digital Age: Commission proposes new rules and actions for excellence and trust in Artificial Intelligence”, (2021).Erişim adresi: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_1682

insanların yüksek riskli yapay zekâ uygulamalarına uygun şekilde katılımının sağlanmasıyla ulaşılabileceği çıkarımında bulunulmuştur⁷³.

D. Avrupa Parlamentosu ve Konsey'in Yapay Zekâ Hakkında Uyumlu Kuralları Belirten (Yapay Zekâ Kanunu) ve Bazı Birlik Mevzuatlarında Değişiklik Yapılmasına Yönelik Düzenleme Teklifi

Bu öneri, Komisyon'un 2019-2024 dönemi için politika ilkelerini açıklayan Başkan Von der Leyen'in "Daha Fazlası için Çalışan Bir Birlik" başlıklı politika ilkelerinde yer alan siyasi taahhüdünü yerine getirmektedir. Komisyon, bu teklif ile yapay zekânın risklerini ele alan ve Avrupa'yı küresel olarak lider bir rol oynayacak şekilde konumlandıran yapay zekâya ilişkin ilk yasal çerçeveyi önermiştir. Teklif, yapay zekânın belirli kullanım risklerini ele almayı ve bunları 4 farklı seviyeye ayırmayı amaçlamaktadır: kabul edilemez risk, yüksek risk, sınırlı risk ve minimum risk. Yönetmelik aynı zamanda yapay zekâda mükemmellik ekosistemi oluşturmanın ve AB'nin küresel rekabet etme yeteneğinin güçlendirilmesinin de anahtarı olarak görülmektedir.

108 sayfadan oluşan teklifin çalışma açısından önemli olmasının sebebi doğrudan siyasal seçimler başlığı altında ifade edilmese de *deepfake* uygulamasına atıfta bulunmuş olmasıdır. Yönetmeliğe göre, kişiler bir yapay zekâ sistemiyle etkileşime girdiğinde, duyguları veya özellikleri otomatik araçlarla tanındığında, kişilerin bu durum hakkında bilgilendirilmesi gerekmektedir. Orijinal içeriğe önemli ölçüde benzeyen görüntü, ses veya video içeriği oluşturmak veya değiştirmek için bir yapay zekâ sistemi kullanılıyorsa, içeriğin otomatik araçlarla oluşturulduğunu açıklama yükümlülüğü bulunmalıdır⁷⁴. Sonuç olarak her şeyi kapsayan bu yasal teklif, seçim süreçlerinde de sıkça karşımıza çıkan "gerçekçi yalan haberlerin" önüne geçilebileceğini vadetmektedir.

Ayrıca teklifin 15. maddesinde yapay zekânın kötüye kullanılabildiği, manipülatif, sömürücü ve sosyal kontrol uygulamaları için yeni ve güçlü araçlar sağlayabildiği belirtilmiştir. Bu tür uygulamaların zararlı olduğu hatta yasaklanması gerektiği vurgusu yapılarak, Birliğin insan onuruna saygı,

⁷³ European Commission, "A European Approach To Excellence And Trust", 2020, s.3.

⁷⁴ European Commission, "Regulation Of The European Parliament And Of The Council Laying Down Harmonized Rules On Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) And Amending Certain Union Legislative Acts", 2021, s.14.

özgürlük, eşitlik, demokrasi ve hukukun üstünlüğü gibi ilkelerini sömürdüğü ifade edilmiştir⁷⁵.

E. Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası

Yapay Zekâ Yasası'nın oluşması sürecinde yani 2018-2024 yılları arasında Avrupa Konseyi, Avrupa Komisyonu ve Avrupa Parlamentosu arasında karşılıklı görüşmeler gerçekleşmiştir. Yapay zekâ da bu süre zarfında kendini geliştirmiş ve hem faydalı olabilecek gelişmelere hem de insan haklarını zedeleyen gelişmelere imza atmıştır. AB içerisinde Parlamento'nun, Komisyon'un ve diğer paydaşlarının ortak çalışmaları ile hem bugünü hem de yarın olabilecek yeni gelişmelere karşılık ortak bir karar ile dünyada da ilk olan AB Yapay Zekâ Yasası, Parlamento'da oy çokluğu ile 13 Mart 2024 tarihinde kabul edilmiştir. Kanun, yapay zekâ uygulamalarını dört risk kategorisine ayırmaktadır. İlk olarak, Çin'de kullanılan türden devlet tarafından yürütülen sosyal puanlama gibi kabul edilemez risk oluşturan uygulamalar ve sistemler yasaklanmıştır. İkincisi, iş başvurusunda bulunanları sıralayan öz geçmiş tarama aracı gibi yüksek riskli uygulamalar belirli yasal gerekliliklere tabi tutulmuştur. Üçüncü risk ise sınırlı risk yani yapay zekâ kullanımında şeffaflık eksikliğinden kaynaklanan riskleri ifade etmektedir. Yapay Zekâ Yasası, insanların gerektiğinde bilgilendirilmesini sağlamak ve güveni artırmak için belirli şeffaflık yükümlülükleri getirmiştir. Son olarak, açıkça yasaklanmayan veya yüksek riskli olarak listelenmeyen uygulamalar, büyük ölçüde düzenleme dışı bırakılmıştır⁷⁶.

Yasa'nın uygulanmasından ise Şubat 2024'te Komisyon bünyesinde kurulan Avrupa Yapay Zekâ Ofisi sorumludur. Yasa, yapay zekâ teknolojilerinin insan onuruna, haklarına ve güvenine saygı duyduğu bir ortam yaratmayı amaçlamaktadır. Aynı zamanda çeşitli paydaşlar arasında yapay zekâ alanında iş birliğini, yeniliği ve araştırmayı da teşvik etmektedir. Ayrıca, yapay zekâ yönetişimi konusunda küresel uyum ihtiyacını kabul ederek, yapay zekâ konularında uluslararası diyalog ve iş birliğine girmektedir.

459 sayfadaki oluşan Yasa'da süreç içerisinde üzerinde durulmadan üstü kapalı atıflarla açıklanan “demokrasi” ve “siyasal seçimler” ayrıntıları ile ele alınarak yasallaştırılmıştır. 19 defa demokrasi kavramı ve 4 defa “seçim” kavramına yer verilmiş ve yüksek risk kategorisinde değerlendirilmiştir. Etik

⁷⁵ Ibid, s. 21.

⁷⁶ EU Artificial Intelligence Act, 2024. Erişim Adresi: <https://artificialintelligenceact.eu/>

kavramına ise 13 defa yer verilmiştir. Madde 27, 2019 yılında belirlenen etik değerlere atıfta bulunmuştur. Yapay zekâ sistemlerinin insanlara hizmet etmesini ve demokratik süreçleri desteklemesini sağlamak amacıyla etik ilkelerin tasarıma entegre edilmesi gerektiği savunulmuştur⁷⁷.

Yasa'nın 62. maddesi AB'nin "yapay zekâ ve seçimler" tartışmasına karşı tepkisini özetler niteliktedir: "*Seçim veya referandum sonuçlarını veya gerçek kişilerin oylarını etkilemeye yönelik kullanılan AI sistemlerinin, Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Yönetmeliği (AB) 2024/... hükümleri saklı kalmak kaydıyla, AB'nin Şart'ın 39. maddesinde güvence altına alınan seçme hakkına yönelik aşırı dış müdahale risklerini ve demokrasi ile hukukun üstünlüğüne olumsuz etkileri ele almak amacıyla, gerçek kişilerin oylarını etkilemek için kullanılacak olan yapay zekâ sistemleri yüksek riskli yapay zekâ sistemleri olarak sınıflandırılmalıdır. Ancak gerçek kişilerin doğrudan maruz kalmadığı yapay zekâ sistemleri, yani seçim veya referandumlar sırasında kullanılan araçlar gibi çıktılar, idari ve lojistik açıdan politik kampanyaları düzenlemek, optimize etmek ve yapılandırmak için kullanılan yapay zekâ sistemleri bu kapsamın dışında tutulmalıdır.*"⁷⁸

Eğer bir uygulama yüksek risk faktörü oluşturuyorsa yalnızca belirli zorunlu gerekliliklere uymaları halinde Birlik pazarında sunulmalı veya kullanılmalıdır. Buna örnek olarak, şirketler bir yapay zekâ sistemiyle etkileşime girdiklerinde, bariz olmadığı veya yapay zekâ suç tespiti gibi yasal amaçlar için kullanılmadığı sürece kullanıcıları bilgilendirmeleri gerekmektedir. Sentetik içerik (*deepfake* gibi) oluşturan yapay zekâ sistemleri, çıktılarını yapay olarak oluşturulmuş olarak işaretlemelidir. Şirketler ayrıca, yasal amaçlar için olmadığı sürece, duygu tanıma veya biyometrik kategorizasyon için yapay zekâ kullandıklarında kullanıcıları bilgilendirmek zorundadır. Bir yapay zekâ sistemi içerik oluşturur veya değiştirirse, şirket bunu, yasal amaçlar için olmadığı veya içerik sanatsal/hicivsel olmadığı sürece ifşa etmelidir⁷⁹.

Belirli yapay zekâ uygulamalarına uyulmaması halinde şirketlere 35 milyon Euro'ya veya şirketin yıllık cirosunun % 7'sine kadar para cezası verilebilir. Yanlış veya yanıltıcı bilgi sağlanması, 7,5 milyon Euro'ya veya şirketin yıllık cirosunun % 1'ine kadar para cezasına yol açabilir. KOBİ'ler daha düşük para cezaları alacaktır. Para cezasının ciddiyeti, ihlalin niteliği,

⁷⁷ European Parliament, "Artificial Intelligence Act", 2024, s.26.

⁷⁸ Ibid, s.62.

⁷⁹ Ibid, s. 282-286.

şirketin büyüklüğü ve önceki ihlaller dâhil olmak üzere çeşitli faktörlere bağlı olacaktır. Üye ülkeler, verdikleri para cezalarını her yıl Komisyon'a bildirmelidir⁸⁰.

Madde 62'de, demokrasinin temel araçlarından biri olarak görülen seçimlerde kullanılan yapay zekâ uygulamalarının seçim veya referandum sonuçlarını etkilemeye yönelik olarak sınıflandırılması gerekliliği vurgulanmaktadır. Ancak politik kampanyaları düzenlemek için kullanılan, doğrudan seçmenleri etkilemeyen yapay zekâ sistemleri bu kapsamın dışında tutulmalıdır. Bu, seçim süreçlerinde teknolojinin kullanılmasını desteklerken, uygulamaların kullanılması prosedürleri ve cezalar ise demokratik süreçlere zarar verebilecek müdahale risklerini azaltmayı hedeflemektedir.

AB Yapay Zekâ Yasası incelendiğinde somut yaptırımlardan para cezası öne çıkmaktadır. Yasa'nın yaptırım gücü değerlendirildiğinde daha çok önleyici tedbirler almayı hedeflediği göze çarpmaktadır.

Sonuç

AB Yapay Zekâ Yasası'nın gelişim süreci 2018 yılından 2024 yılına kadar süregelen bir dönemi kapsamaktadır. AB Yapay Zekâ Yasası, Avrupa Komisyonu tarafından yazılmıştır. Ancak bu yasa tasarısı üzerinde AB'nin diğer kurumları da çalışmış ve görüş bildirmiştir. Özellikle Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi, yapay zekâ alanında düzenlemeler yapılması konusunda önemli roller üstlenmiştir. Bu kurumlar, AB Yapay Zekâ Yasası'yla ilgili süreçte katkıda bulunmuş ve nihai metnin oluşturulmasına yardımcı olmuşlardır.

Komisyon tarafından yazılan her teklifin ardından eksik kalan ya da süreç içerisinde gelişen sorunlar adına yeni teklifler hazırlanmıştır. Belgeler birbirlerine paralel şekilde ilerleme kaydetmiştir.

Avrupa Parlamentosu ve AB Konseyi tarafından sunulan resmî belgeler, yasa teklifleri ve strateji dokümanları, toplumsal ve siyasi bağlamda üretilen sosyal ürünler olarak ele alınmıştır. Hammersley ve Atkinson'un yaklaşımına uygun olarak, bu belgeler yalnızca içerikleriyle değil, aynı zamanda üretilme süreçleri, katkıda bulunan kurumlar ve toplumsal bağlarıyla birlikte değerlendirilmiştir. Araştırmanın temel problemi olan "*Yapay zekâ uygulamaları neticesinde ortaya çıkan demokrasi açıkları için Avrupa Komisyonu nasıl tanımlamalarda bulunmuş ve ne tür önlemler almıştır?*"

---

⁸⁰ Ibid, s. 390-392.

sorusu çerçevesinde bir değerlendirme yapıldığında belgelerde demokrasi ve seçim konuları doğrudan yer alamamakla birlikte etik konusu içinde sayılabilecek insan odaklı yaklaşım, hesap verilebilirlik gibi kavramlar sıkça vurgulanmıştır. Bunun yanı sıra, AB Yapay Zekâ Yasası çerçevesinde ise demokrasi ve seçimleri risk kategorisinde göstererek etik bağlamda çözüm önerileri üretilmiştir.

Belgelerin sosyal bağlamı dikkate alınarak bir değerlendirme yapıldığında, ise AB Yapay Zekâ Yasası sürecinin zaman içinde nasıl şekillendiğini ve bu süreçte demokrasinin korunması ile ilgili tartışmaların nasıl evrildiği ortaya çıkmaktadır. 2018-2024 döneminde ortaya konulan belgeler, birbirini tamamlayıcı nitelikte olup, her yeni teklifte eksik kalan yönlerin geliştirilmesi hedeflenmiştir. Bu bağlamda, Hammersley ve Atkinson'un etnografik belge inceleme yöntemine göre yapılan analiz, AB'nin yapay zekâ düzenlemelerindeki aşamaları ve demokrasiyi nasıl göz önünde bulundurduğunu tarihsel ve toplumsal bir çerçevede anlamamıza katkı sağlamaktadır.

Teklifler incelenirken çalışmanın amacına uygun olarak “demokrasi”, “seçimler”, “etik” kavramları taratılarak değerlendirmelerde bulunulmuştur. Bunun sonucunda “Avrupa için Yapay Zekâ Strateji Belgesi”, yapay zekânın Avrupa’da toplumsal faydalarına odaklanarak, teknolojinin geliştirilmesi ve benimsenmesi için bir çerçeve sunmuştur. Belge, AB'nin teknolojik kapasitesini artırmayı, eğitim sistemlerini modernize etmeyi, sosyo-ekonomik değişikliklere hazırlık yapmayı ve uygun bir etik ve yasal çerçeve sağlamayı amaçlamaktadır. Ancak belgede “demokrasi” ve “seçim” terimlerine doğrudan yer verilmemiş, fakat güven ve hesap verebilirlik ihtiyacı vurgulanarak etik kuralların gelecekteki çalışmalarda ele alınacağı belirtilmiştir.

2019’da yayımlanan “İnsan Odaklı Yapay Zekâyâ Güven Oluşturmak Strateji Belgesi”, yapay zekânın insan refahını artırma amacıyla güvenilirlik ve etik değerler açısından entegre edilmesini vurgulamıştır. Bu belgede de, demokrasiyi ve seçim süreçlerini doğrudan ele almamakla birlikte, yapay zekâ uygulamalarında gizlilik, veri güvenliği ve şeffaflık gibi ilkelerin önemi üzerinde durulmuştur.

2020’de yayınlanan Beyaz Kitap ise yapay zekânın benimsenmesini teşvik etmek ve teknolojinin risklerini ele alarak güvenilir bir yapay zekâ ekosistemini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Özellikle risk temelli bir yaklaşım öneren Beyaz Kitap, tüketici hakları ve temel hakları yüksek riskli olarak

değerlendirirken, yapay zekâ uygulamalarının etik değerlere uygunluğunu sağlamak için İnsan Odaklı Yapay Zekâya Güven Oluşturmak Strateji Belgesi'ndeki ilkelere atıfta bulunmaktadır. Ancak belgede demokrasi ve seçim kavramlarına doğrudan yer verilmemiştir.

Sunulan teklifler ilk başta yapay zekâyı tanımlamak ve dünyada liderlik edebilmek için AB şirketlerinin yapay zekâ alanında gelişmesini sağlamak amacı ile teşvikleri içermiştir. Fakat AB'nin de sıkça vurguladığı insan hakları ve etik kurallar yapay zekâ gelişmelerinin kötü niyetli kullanılması ile zarar görmeye başlamıştır. Bu sebeple Avrupa Komisyonu tarafından sunulan tekliflerin tümünde oluşturulacak herhangi bir yasal mevzuatın ya da teşvik edilecek herhangi bir yapay zekâ uygulamasının insan haklarına aykırılık gösterilmeyeceğinin garantisi verilmeye çalışılmıştır.

2021 yılından yayınlanan Yapay Zekâ Yasası, yapay zekânın risklerini ele alarak Avrupa'yı küresel bir lider konumuna getirmeyi amaçlayan ilk yasal çerçeveyi sunmaktadır. Bu teklif, yapay zekâ kullanımını kabul edilemez, yüksek, sınırlı ve minimum risk seviyelerine ayırarak düzenlemeyi hedeflemektedir. Özellikle *deepfake* gibi manipülatif yapay zekâ uygulamalarına karşı önlemler almayı ve bu tür içeriklerin üretiminde şeffaflığı zorunlu kılmayı amaçlamaktadır. Yönetmelik, yapay zekânın kötüye kullanılmasının Avrupa'nın temel değerlerine zarar verdiğini vurgulayarak, bu tür uygulamaların yasaklanması gerektiğini savunmaktadır.

Son olarak AB Yapay Zekâ Yasası, yapay zekâ uygulamalarını dört risk kategorisine ayırarak, özellikle demokrasi ve seçimlerle ilgili yüksek riskli yapay zekâ sistemlerini düzenlemeyi hedeflemektedir. Yasa, seçim veya referandum sonuçlarını etkilemeye yönelik yapay zekâ sistemlerini yüksek riskli olarak sınıflandırırken, politik kampanyaları idari ve lojistik açıdan düzenleyen ancak doğrudan seçmenleri etkilemeyen yapay zekâ sistemlerini bu kapsamın dışında tutmaktadır. Böylece, Yasa'da demokratik süreçlerin korunması ve etik ilkelerin yapay zekâ sistemlerine entegrasyonu vurgulanmakta, yapay zekânın demokratik süreçleri desteklemesi ve insan haklarına saygı göstermesi amaçlanmaktadır.

Sonuç olarak AB Yapay Zekâ Yasası kapsamında “seçimlerden” açıkça söz edilmiştir. Fakat siyasal seçimlerden açıkça ilk defa 2024 yılında söz edilmiş olması geç kalınmış bir süreci ifade etmektedir. Teşvik, yatırım gibi finansal konulardan önce “siyasal seçimlerin” korunmaya alınması gerekmektedir. Seçimler geniş bir süreci kapsamaktadır. Bu süreçte bireyin özgür iradesinin beslenmesi gerekmektedir. Aksi takdirde önüne geçilemediği

durumlarda, bireyler başka kişi ve kurumların etkisi altında kalabilir. Bunun sonucu olarak internetin arkasına sığınmış otoriter rejimlerin açığa çıkabilmesi muhtemel olabilir.

Çalışmanın sonuçları, etnografik inceleme açısından, yapay zekânın toplumsal ve politik etkilerini anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır. Avrupa'nın yapay zekâ düzenlemeleri, demokratik süreçlerin korunması, etik değerlerin entegrasyonu ve insan haklarına saygı gibi konular üzerinde yoğunlaşmaktadır. Ancak sürecin başından itibaren belgelerde doğrudan “demokrasi” ve “seçim” kavramlarına yer verilmemesi, bu önemli meselelerin yeterince vurgulanmadığını göstermektedir.

Ortaya çıkan bir başka sonuç ise ülkeler arası eşitsizlik sorunudur. Belgelerin çıktıkları hem maliyet hem de teknolojik düzey açısından değerlendirildiğinde ülkeler arası eşitsizlikleri de derinleştireceği ifade edilebilir. Avrupa, yapay zekâ konusunda kendi yasalarını ve standartlarını küresel ölçekte yayma gücüne sahip olduğunda, bu durum diğer ülkelerin pazarlara erişimini kısıtlayabilir. Ayrıca yaptırımlar ve düzenlemeler, bu kurallara uyum sağlamak için eğitim ve kapasite geliştirmeyi gerektirir. Gelişmiş ve az gelişmiş / gelişmekte olan ülkelerin yapay zekâ teknolojilerine erişimi ve bu erişimin yarattığı sorunları önleyici politikaların maaliyeti her iki ülke grubu arasındaki uçurumu derinleştirme potansiyeline sahiptir. Ayrıca yapay zekâ teknolojilerini elinde bulunduran ülkelerin diğer ülkeler üzerindeki yeni bir hegemonya biçimini oluşturacağı da durumun bir başka sonucudur.

Etnografik inceleme, bu belgelerin ve Yasa'nın toplumda nasıl algılandığını, farklı paydaşların bu konulara nasıl yaklaştığını anlamak için kritik bir rol oynamaktadır. Bu süreçte, kamuoyu başta olmak üzere, akademik çevrelerin, sivil toplum kuruluşlarının ve teknoloji uzmanlarının görüşleri önemlidir. Tepkilerin, eleştirilerin ve geri bildirimlerin belirlenmesi, yasaların etkinliğini artırabilir ve gelecekteki düzenlemelere yön verebilir. Bu nedenle farklı grupların, yapay zekânın kullanımının ve etkilerinin nasıl düzenlenmesi gerektiğine dair görüşlerini paylaşmaları teşvik edilmesi hem demokratik süreçlerin sağlıklı işlemesi hem de yapay zekânın etik kullanımı için gereklidir. Ayrıca bu geri bildirimler, yasaların uygulanma aşamasında güncellemeler ve düzenlemeler yapılmasına olanak tanıyabilir. Örneğin yüksek riskli yapay zekâ sistemlerinin düzenlenmesi konusunda kamuoyunun daha fazla katılımı sağlanarak, demokrasinin ve bireysel hakların korunması adına etkili çözümler geliştirilmelidir. Sonuç olarak, yapay zekâ yasalarının

ve belgelerinin tartışılması, yalnızca hukuki bir gereklilik değil, aynı zamanda demokratik bir katılım süreci olarak görülmelidir.

Teknolojinin hızlı gelişimi göz önüne alındığında, yasal düzenlemelerin sürekli olarak güncellenmesi gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu Yasa, özellikle kötü niyetli yapay zekâ uygulamalarını sınırlama ve cezai yaptırımlar uygulama açısından önemli bir adım olarak değerlendirilse de ne derece etkili olacağı zamanla anlaşılacaktır. Yasa'nın temel hedeflerinden biri, içeriklerin yapay zekâ ile üretildiğinin şeffaf bir şekilde ifade edilmesini sağlamak ve böylece potansiyel kötüye kullanımların önüne geçmektir. Ancak bu düzenlemeler yalnızca AB üye ülkeleri için geçerlidir. İnternetin küresel doğası nedeniyle, AB yalnızca kendi vatandaşlarını koruyabilmektedir; diğer ülkelerin vatandaşlarının korunması konusunda Yasa'nın nasıl bir etki yaratacağı ise belirsizliğini korumaktadır. Bu bağlamda, AB'nin dış sınırlarının ötesinde etkili olabilecek stratejiler geliştirmesi, gelecekteki çalışmalar için temel bir öneri niteliği taşımaktadır.

Bunlara ek olarak gelecek çalışmalar 2024 ve 2029 seçimleri arasında Yapay Zekâ Yasası'nın uygulanışını karşılaştırarak, bu sürecin demokratik işleyiş etkilerini karşılaştırmalı bir perspektifle inceleyebilir. 2029 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde Yapay Zekâ Yasası'nın uygulanması ve olası ihlallerin demokratik süreçler üzerindeki etkisine odaklanılabilir. Bu bağlamda, Yasa'nın seçim güvenliği ve demokratik normların korunması üzerindeki rolünü araştırmak, dijital demokrasinin geleceği hakkında önemli bulgular sağlayabilir.

Kaynakça

“Big Data And Election Prediction: Analysing Online Information Seeking During The European Parliament elections” Erişim adresi: <https://www.oii.ox.ac.uk/research/projects/big-data-and-election-prediction/#about>

Adam, Michael and Hocquard, Clotilde, “Artificial Intelligence, Democracy And Elections”, European Parliamentary Research Service, 2023, Erişim adresi: [https://www.europarl.europa.eu/regdata/etudes/brie/2023/751478/eprs_bri\(2023\)751478_en.pdf](https://www.europarl.europa.eu/regdata/etudes/brie/2023/751478/eprs_bri(2023)751478_en.pdf)

Arklan, Ümit, “Sosyal Medyanın Siyasal Amaçlı Kullanımı: Ağ Kuşağının Kullanım Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 4/2, 2016, 618-657.

- Attard-Frost, B., De los Ríos, A. & Walters, D.R. The Ethics of AI Business Practices: A Review of 47 AI Ethics Guidelines”. *AI Ethics* 3, 2023, 389–406, <https://doi.org/10.1007/s43681-022-00156-6>
- Avrupa Konseyi, 2017. Erişim Adresi: <http://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-14-2017-INIT/en/pdf>
- Avrupa Parlamentosu, “Artificial Intelligence, Democracy And Elections”. 2023, Erişim Adresi: [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2023\)751478](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2023)751478)
- Avrupa Parlamentosu, “EU Guidelines On Ethics İn Artificial Intelligence: Context And Implementation”. 2019, Erişim Adresi: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640163/EPRS_BRI\(2019\)640163_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/BRIE/2019/640163/EPRS_BRI(2019)640163_EN.pdf)
- Becker, Ted, “Teledemocracy”. *Encyclopedia Of Digital Government*, Editors Ari-Veikko Anttiroiko, Matti Malkia, 2007, 1519-1523.
- Berk, Mustafa Evren, “Dijital Çağın Yeni Tehlikesi “Deepfake”, *Opus International Journal Of Society Researches*, 16/28, 2020, 1508-1523.
- Cancela-Outeda, Celso, “The EU's AI act: A Framework for Collaborative Governance”, *Internet of Things*, Volume 27, 2024, <https://doi.org/10.1016/j.iot.2024.101291>
- Carlsson, Vanja & Rönnblom, Malin, From Politics To Ethics: Transformations İn EU Policies On Digital Technology”, *Technology İn Society*, 71, 2022, <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2022.102145>
- Casanovas, Pompeu, Louis de Koker, and Mustafa Hashmi, “Law, Socio-Legal Governance, the Internet of Things, and Industry 4.0: A Middle-Out/Inside-Out Approach” *J MDPI*, 5/1, 2022, 64-91, <https://doi.org/10.3390/j5010005>.
- Chamatkar, Aruna J. “Artificial Intelligence and Data Mining”. *IOSR Journal of Computer Science (IOSR-JCE)*, 2014, pp. 53-57. <https://www.iosrjournals.org/iosr-jce/papers/ICAET-2014/volume-3/12.pdf>
- Choudhury, Nupur, “World Wide Web and Its Journey from Web 1.0 to Web 4.0”, *International Journal of Computer Science and Information Technologies*, 5, 2014, 8096-8100.
- Coleman, Stephen, “E-Democracy: The History And Future Of An İdea”, *The Oxford Handbook Of Information And Communication Technologies*, Editors Robin Mansell; Chrisanthi Vgerou; Danny Quah And Roger Silverstone. Oxford: Oxford University Press, 2009, 362–382 Doi: 10.1093/Oxfordhb/9780199548798.003.0015

- Coşkun, Fatma & Gülleroğlu, Hamide Deniz, “Yapay zekânın Tarih İçindeki Gelişimi ve Eğitimde Kullanılması”, *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 54(3), 2021, 947-966. <https://doi.org/10.30964/auebfd.916220>
- Çağlar, Nedret ve Köklü, Pelin Havva. “Yeni Medyanın Siyasal İletişim Aracı Olarak Kullanımı: Siyasal Partilerin Resmi Web Sitelerine Yönelik Bir Araştırma”, *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 5/1, 2017, 148-73, Doi: 10.19145/gumuscomm.277833
- Dahl, Robert, *Demokrasi Üzerine*, Çev. Betül Kadioğlu, Ankara: Phoenix Yayınevi, 2021
- Daşlı, Yılmaz, “Use Of Social Media As A Tool For Political Communication in The Field Of Politics”, *Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 9/1, 2019, 243-251.
- Demir, Fevzi, “Demokrasilerde Hükümet Sistemleri ve Başkanlık Hükümeti Rejimi”, *EGİAD*, İzmir, 1998. Erişim adresi: <https://www.egiad.org.tr/wp-content/uploads/arastirma-raporlari/demokrasilerde-hukumet-sistemleri.pdf>
- Diakopoulos, Nicholas ve Johnson, Deborah, “Anticipating And Addressing The Ethical Implications Of Deepfakes İn The Context Of Elections”, *New Media & Society*, 23/7, 2072-2098, <https://Doi.Org/10.1177/1461444820925811>
- E-Estonia, “Estonian Company Sentinel Fighting The War Of AI-S”, 2023, Erişim adresi: <https://e-estonia.com/estonian-company-sentinel-fighting-the-war-of-ai-s/>.
- E-Estonia, “Fighting Fake News With Blockchain”, 2023, Erişim adresi: <https://e-estonia.com/fighting-fake-news-with-blockchain/>
- Elitaş, Türker, “Dijital Manipülasyon ‘Deepfake’ Teknolojisi Ve Olmayanın İnandırıcılığı”, *Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(49), 2022, 113-128.
- Ersöz, Betül, “Yeni Nesil Web Paradigması-Web 4.0”, *Bilgisayar Bilimleri Ve Teknolojileri Dergisi*, 1/2, 2020, 58-65.
- European Commission, “About EC”. 2024, Erişim adresi: https://commission.europa.eu/about-european-commission/what-european-commission-does_en#:~:text=The%20Commission%20helps%20to%20shape,international%20development%20and%20delivering%20aid.
- European Commission, “A European Approach To Excellence And Trust”, 2020, Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52020DC0065>

- European Commission, “Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions Coordinated Plan On Artificial Intelligence,” 2018, Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0795>
- European Commission, “Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions”, 2018, Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52018DC0237>
- European Commission, “Communication From The Commission To The European Parliament, The European Council, The Council, The European Economic And Social Committee And The Committee Of The Regions”, 2019, Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A52019DC0168>
- European Commission, “Europe fit for the Digital Age: Commission proposes new rules and actions for excellence and trust in Artificial Intelligence”, (2021). Erişim adresi: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_21_1682
- European Commission, “Regulation Of The European Parliament And Of The Council European Parliament, “Artificial Intelligence Act”, 2024, Erişim adresi: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/TA-9-2024-0138_EN.pdf
- European Union, “Types Of Institutions And Bodies”. t.y. Erişim Adresi: https://european-union.europa.eu/institutions-law-budget/institutions-and-bodies/types-institutions-and-bodies_en
- Evans, Chris, “It’s the Autonomy, Stupid: Political Data-Mining and Voter Privacy in the Information Age”, 13 Minn. J.L. Sci. & Tech, 2012, 867
- Gil de Zúñiga, Homero, Manuel Goyanes, and Timilehin Durotoye. 2023. “A Scholarly Definition of Artificial Intelligence (AI): Advancing AI as a Conceptual Framework in Communication Research.” *Political Communication*, 41 (2): 317–34. doi:10.1080/10584609.2023.2290497.
- Görentaş, M. ve Hamza Çiftçi. “Avrupa Birliği Yapay Zekâ Yasası Çerçevesinde Yargılamada Yapay Zekâ Kullanımının Değerlendirilmesi”, *İzmir Barosu Dergisi* , vol.89, no.1, 2024,177-203.
- Guzman, Andrea L. & Lewis, Seth. C. “Artificial Intelligence And Communication: A Human–Machine Communication research agenda”. *New Media & Society*, 22(1), 2020, 70-86. <https://doi.org/10.1177/1461444819858691>

- Güngör, Süleyman,. “Siyasetin @ Hali: Dijital Çağda Siyasal Katılım”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* , Kayfor 15 Özel Sayısı , 2017, 2259-2273.
- Haenlein, Michael., & Kaplan, Andreas, “A Brief History of Artificial Intelligence: On the Past, Present, and Future of Artificial Intelligence”. *California Management Review*, 61(4), 2019, 5-14. <https://doi.org/10.1177/0008125619864925>
- Hagendorff, T. “The Ethics of AI Ethics: An Evaluation of Guidelines”. *Minds & Machines* 30,, 2020, 99–120 <https://doi.org/10.1007/s11023-020-09517-8>
- Hammersley, Martyn ve Atkinson, Paul, *Ethnography Principles in Practice*, Third Edition. London-New York: Routledge, 2007.
- Hanschitz, Georg, “Digitalization Of Politics And Elections”, *Handbook of Cyber-Development, Cyber-Democracy, and Cyber-Defense*. Editors Carayannis, Elias, Campbell, David F. J., Efthymiopoulos, Marios Panagiotis, Springer, Cham, 2017, https://doi.org/10.1007/978-3-319-06091-0_3-1
- Karakuş, Melis, “Gelenekselden Dijitale Propaganda Araçlarının Dönüşümü”, *Selçuk İletişim*, 14 (1), 2021, 462-491, Doi: 10.18094/Josc.776626
- Khan Mohammad Asim ve Ahmad. Sharik. “An Emergence of AI in Data Mining and KDD: ANN its Strength & Weakness”, *International Journal of Recent Technology and Engineering (IJRTE)* 9(1), 2020, 2277-3878,
- Laurent Gillieron Keystone, “Swiss Political Parties Agree To Limit Use Of AI Ahead Of Elections”, 2023, Erişim adresi: <https://www.swissinfo.ch/eng/politics/swiss-political-parties-agree-to-limit-use-of-ai-ahead-of-elections/48837110>
- Laying Down, “Harmonized Rules On Artificial Intelligence (Artificial Intelligence Act) And Amending Certain Union Legislative Acts”, 2021, Erişim adresi: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:52021PC0206>
- Nacak, Osman, “Temsili Demokrasinin Sorun Alanları ve Çözüm Noktasında Yeni Bir Model: Katılımcı Demokrasi”, *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32, 2014, 194-214.
- Naughton, John, “The Evolution of the Internet: From Military Experiment to General Purpose Technology”, *Journal of Cyber Policy*, 1/1, 2016, 5–28, Doi: 10.1080/23738871.2016.1157619
- Özbay, Özkan, “Veri Madenciliği Kavramı Ve Eğitimde Veri Madenciliği Uygulamaları”. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 5, 2015, 262-72.

- Öztemel, Ercan, “Yapay Zekâ ve İnsanlığın Geleceği”, Türkiye Bilimler Akademisi, 2020, Erişim Adresi: https://tuba.gov.tr/files/yayinlar/bilim-ve-dusun/TUBA-978-605-2249-48-2_Ch9.pdf
- Pawelec, Maria. “Deepfakes and Democracy (Theory): How Synthetic Audio-Visual Media for Disinformation and Hate Speech Threaten Core Democratic Functions.” *Digital society : ethics, socio-legal and governance of digital technology*, 1(19), 2022 doi:10.1007/s44206-022-00010-6
- Ramos, Gabriela, “Yapay Zekâ ve Demokrasi Etiği: Unesco Tavsiyelerinin Çıkarımları”, 2022, Erişim Adresi: <http://turkishpolicy.com/article/1091/ethics-of-ai-and-democracy-unesco-recommendations-insights>
- Ray, Andrew, “Disinformation, Deepfakes and Democracies: The Need for Legislative Reform.” *University of New South Wales Law Journal*, 2021, 44(3):983
- Roussi, Antoaneta, “European Election At Risk From AI, Says EU’s Cyber Agency”, *Politico*, 2023. Erişim adresi: <https://www.Politico.Eu/Article/European-Union-Election-Risk-Artificial-Intelligence-Interference-Cybersecurity-Agency-Enisa/>
- Sentinel, “About Sentinel”, 2023, Erişim adresi: <https://thesentinel.ai/about.html>
- Sheikh, Haroon, Prins, Corien, Schrijvers, Erik. “Artificial Intelligence: Definition and Background”. In: *Mission AI. Research for Policy*. Springer, Cham, 2023. https://doi.org/10.1007/978-3-031-21448-6_2
- Siau, Keng and Weiyu Wang, “Artificial Intelligence (AI) Ethics”, *Journal of Database Management*, (2)31, 2020, 74-87. <https://doi.org/10.4018/jdm.2020040105>
- Tecuci, Gheorghe, “Artificial intelligence”, *WIREs Computational Statistics*, (2), 4, 2011, 168-180. <https://doi.org/10.1002/wics.200>
- Ünver, Akın, “İleri Teknolojiler, Enformasyon Manipülasyonu ve Dezenformasyon”, *EDAM Yayınları*, 2023, Erişim adresi: <https://www.edam.org.tr/siber-politikalar-ve-dijital-demokrasi/the-role-of-technology-new-methods-of-information-manipulation-and-disinformation>
- Vardarlıer, Pelin ve Zafer, Cem, “Social Media And Crisis Management: The Case Study Of Cambridge Analytica” *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18/Özel Sayı, 2020, 31-44, <https://Doi.Org/10.18026/Cbayarsos.491147>
- Vedel, Thierry, “The Idea of Electronic Democracy: Origins, Visions and Questions”, *Parliamentary Affairs*, 59/2, 2006, 226–235, <https://doi.org/10.1093/pa/gsl005>
- Yıldırım, Asena, “Enformasyon Çağında Gözetim Toplumu: Facebook Cambridge Analytica Skandalı”, *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 6/2, 2022, 104-112.